

Komunikacijski aspekt ukrašavanja tijela u zapadnoj kulturi

Dadić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:611114>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-01**

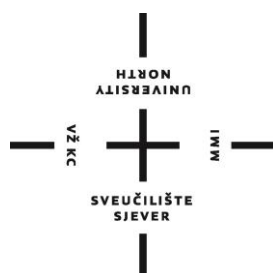

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

DIPLOMSKI RAD br. 60/OJ/2017

**KOMUNIKACIJSKI ASPEKT UKRAŠAVANJA
TIJELA U ZAPADNOJ KULTURI**

Nikolina Dadić

Varaždin, travanj 2017.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij Odnosi s javnostima

DIPLOMSKI RAD br.60/OJ/2017

**KOMUNIKACIJSKI ASPEKT UKRAŠAVANJA
TIJELA U ZAPADNOJ KULTURI**

Student:
Nikolina Dadić, mat.br.0206/336D

Mentor:
prof.dr.sc. Ljubica Bakić-Tomić

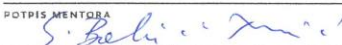
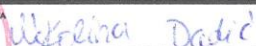
Varaždin, travanj 2017.

Prijava teme diplomskoga rada

studenta iv. semestra diplomskog studija
Odnosa s javnostima

BROJ: 60/OJ/2017

(upisuje studentska referada)

IME I PREZIME STUDENTA	Nikolina Dadić
MATIČNI BROJ	0206/336D
NASLOV IZABRANE TEME DIPLOMSKOGA RADA	Komunikacijski aspekt ukrašavanja tijela u zapadnoj kulturi
NASLOV IZABRANE TEME DIPLOMSKOGA RADA NA ENGLJSKOM JEZIKU	The communication aspect of decorating the body in western culture
KOLEGIJ IZ KOJEG JE IZABRANA TEMA DIPLOMSKOGA RADA	Persuazija i interpersonalna komunikacija
MENTOR	prof.dr.sc. Ljubica Bakić - Tomić
U VARAŽDINU, DANA	16.01.2017
POTPIS MENTORA	
POTPIS STUDENTA	

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
Summary	6
1. UVOD	7
2. KOMUNIKACIJA	8
2.1. Pojam komunikacije	8
2.2. Neverbalna komunikacija	10
2.2.1. Značajke neverbalne komunikacije	11
3. UKRAŠAVANJE TIJELA KAO KOMUNIKACIJA	12
3.1. Oblici ukrašavanja tijela	15
4. TETOVIRANJE	19
4.1. Vrste tetovaža	20
4.2. Motivi i simboli tetovaža	23
4.2.1. Vjerski simboli	24
4.2.2. Simboli životinja	28
4.2.3. Ostali simboli	31
4.3. Tetoviranje žena u zapadnoj kulturi	35
5. KOMUNIKACIJA ODIJEVANJEM	42
5.1. Povijest odijevanja	45
6. TABUI MODERNOG DRUŠTVA	54
7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	57
7.1. Definiranje problema	57
7.2. Razlog odabira teme	58
7.3. Cilj istraživanja	58
7.3.1. Istraživačka pitanja	58
7.4. Hipoteze	58
7.5. Vrsta istraživanja, izvori i metoda prikupljanja podataka	59
8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	61
8.1. Analiza rezultata istraživanja prema postavljenim hipotezama	67
9. ZAKLJUČAK	69
LITERATURA	71
POPIS SLIKA	73
PRILOZI	74

SAŽETAK

Ukrašavanje tijela kroz povijest imalo je različita značenja, bilo religijska, ritualna ili estetska, neovisno o stupnju civilizacijskog razvoja, kulturi i kontinentu. Ukrašavanje se održalo do danas, a tijekom različitih povijesnih razdoblja bilo je podložno modi i trendovima, jednako kao i odjeća, obuća ili frizura.

Još uvijek postoje predrasude koje kod nekih osoba izazivaju odbojnost što se tiče ljudi koji nose tetovaže ili ukrase i u čistoj suprotnosti su sa jednim liberalnim pogledom na svijet koji bi trebao biti prisutan i jamčiti ljudima slobodu izbora. Tek u skorašnje vrijeme je psihologija počela mijenjati klasifikaciju ljudi koji su "označeni" iz problematične, neprihvatljive, društveno marginalne u nešto normalno.

Sve više svjedočimo društveno-kulturološkom fenomenu ukrašavanja tijela tetoviranjem i/ili piercingom, koji se širi suvremenim svijetom poput epidemije. Iako tetoviranje i piercing još uvijek nisu u potpunosti društveno prihvaćeni, osobe koje se na njih odlučuju nerijetko se suočavaju s predrasudama vezanim uz pojmove primitivnosti i/ili društvene nepoćudnosti. Ipak, tetoviranje i piercing postaju dio svakodnevice, na njih se odlučuje sve više osoba, neovisno o spolu, dobi, društvenom statusu, stupnju obrazovanja, imućnosti i sl.

Provedeno istraživanje pokazuje da ne postoje predrasude i negativni stavovi mladih ljudi prema ukrašavanju tijela tetoviranjem, da se više tetoviraju muškarci nego žene, te mlađi ljudi do 30 godina starosti. Komunikacija ukrašavanjem tijela je simbolička, a simboli koji se koriste za tetovaže su najrazličitiji (od simbola prirode do vjerskih simbola).

Ključne riječi: *komunikacija, neverbalna komunikacija, tetoviranje, ukrašavanje tijela, zapadna kultura*

Summary

Body Art historically had different meanings, whether religious, ritual or aesthetic, regardless of the development of civilization, culture and continent. Decoration was held until today, and during different historical periods were subject to fashion and trends, as well as clothing, shoes or hair styles.

The reason for choosing this theme is the perception of "modern man" about decorating the body. As discussed in the section Defining the problem, there are still prejudices in some people cause aversion as far as the people who wear tattoos or beautify and clean in contrast to the one liberal view of the world that should be present and to guarantee people the freedom of choice. Only in recent times has psychology begun to change the classification of people who are "marked" from problematic, unacceptable, socially marginal to something normal.

Increasingly witnessing the socio-cultural phenomenon of decorating the body tattooing and / or piercing, that spreads the modern world like an epidemic. Although tattoos and piercings are not yet fully accepted socially, people who are on their decisions often are faced with prejudice related terms primitiveness and / or social undesirability. However, tattooing and piercing are becoming part of everyday life, they are deciding more and more people, regardless of gender, age, social status, education level, etc. of wealth.

The research shows that there are no prejudices and negative attitudes of young people towards decorating the body tattooing, the tattoo more men than women, and young people under 30 years of age. Communication decorating the body is symbolic, and symbols to be used for tattoos are the most diverse (of the symbols of nature to religious symbols).

Key words: communication, nonverbal communication, tattoo, body art, west culture

1. UVOD

Ništa nas toliko ne opčinjava kao ljudsko tijelo. Bili mi toga svjesni ili ne, svi smo opsjednuti fizičkim pojavama. Čak i dok smo zabavljeni zanimljivim razgovorom i naizgled zaokupljeni čistim govornim sporazumijevanjem, mi ostajemo uporni promatrači tijela.

Čim odrastemo, postajemo u velikoj mjeri osjetljivi na najsitnije promjene u izražavanju, kretnjama, držanju tijela i uljepšavanju ljudi s kojima živimo. Tu osjetljivost stječemo usput, više intuitivno nego pomoću neke analize. Ako bismo se potrudili da analitički proučavamo tjelesne pojave, postali bismo na njih još osjetljiviji i mogli bismo izbjeći poneku od zamki u koje nas ponekada odvede naša intuicija.

Ukrašavanje tijela kroz povijest imalo je različita značenja, bilo religijska, ritualna ili estetska, neovisno o stupnju civilizacijskog razvoja, kulturi i kontinentu. Ukrašavanje se održalo do danas, a tijekom različitih povijesnih razdoblja bilo je podložno modi i trendovima, jednako kao i odjeća, obuća ili frizura.

2. KOMUNIKACIJA

„Termin komunikacija potječe od latinskog pojma *communicatio* što znači priopćiti. Komunikacija je stoga pojam u društvenim znanostima koji općenito označava sveukupnost različitih oblika veza i dodira između pripadnika društva, a posebno prenošenje poruka od jedne osobe ili skupine na druge. Zbog toga je komunikacija društveno vrlo važna. Ona omogućava povezano djelovanje ljudi, koje leži u osnovi svih društvenih poruka.“ [Tomić, 2008.]

2.1. Pojam komunikacije

U literaturi postoje brojne definicije komunikacije, ali temeljni pojam u društvenim znanostima nije potpuno definiran.

Prema Ekonomskom leksikonu [2010.] komunikacija se definira kao „uspostavljanje informacijske veze između sustava koji imaju sposobnost primiti, memorirati, obrađivati i slati signale, a to su raznovrsni mediji i sredstva, koji omogućuju različite oblike prijenosa informacija“.

Komuniciranje je oblik sporazumijevanja, odnosno razmjena poruka između komunikacijskih partnera. Proces komuniciranja, prema knjizi Demokratsko komuniciranje Franca Vrega (1991), pretpostavlja „komunikacijsko djelovanje (najmanje dva) partnera u komunikaciji koji pokušavaju u svojoj komunikativnoj interakciji postići (spo)razumijevanje“. [Vreg, 1991, prema Tomić, 2008.]

Isto tako, pojam komunikacije u literaturi ne koristi se jednoznačno. Postoji zbunjujuće mnoštvo definicija koje se podudaraju s drugim pojmovima kao što su npr. reakcija, interakcija ili ponašanje. Upravo iz tih i drugih razloga Kethleen K. Reardon svoju studiju *Interpersonalna*

komunikacija započinje navođenjem šest osnovnih karakteristika ljudske komunikacije:

1. „Ljudi komuniciraju iz mnogo različitih razloga.
2. Komuniciranje rezultira namjeravanim, ali i nenamjeravanim učincima.
3. Komunikacija je obično obostrana.
4. Komuniciranje uključuje najmanje dvije osobe, koje jedna na drugu utječu u nejednakoj mjeri.
5. Komunikacija se dogodila i onda kada nije bila uspješna.
6. Komuniciranje uključuje uporabu simbola.“ [Reardon, 1998, prema Tomić 2009]

Komunikacija je interaktivna jer podrazumijeva međusobni dinamički odnos izvođača različitih komunikacijskih uloga u procesnom okruženju, odnosno u širem društvenom procesu. Ljudska komunikacija prilagođena je djelovanju, dakle, nije sama sebi svrha, nego je uvijek sredstvo kojim se dolazi do cilja. Kad čovjek komunicira, Nadrljanski (2010) navodi, kako on slijedi uvijek sasvim određene ciljeve. Sve i kad bi htio, ne može se otrgnuti od ovog internacionalnog karaktera komunikacije.

Komunikacijski je proces postupak naizmjeničnog prijenosa značenja između partnera u komunikaciji. Preduvjet za ostvarivanja komunikacije, kako ističe Milas (2011), je da barem jedan pojedinac mora pokušati komunicirati s drugim pojedincem, dok je granični slučaj puko odašiljanje emisije pri kojemu se recipijent ne može doseći. Iz perspektive komunikatora to jest komunikacija s obzirom na to da komunikator šalje informaciju upućenu na recipijenta. Pritome komunikacija se odvija iako jedan ili više recipijenata ne prime ispravno poruku.

„Komunikacija je nešto tako jednostavno, a u isto vrijeme tako složeno da je nemoguće definirati ju jednostavnim riječima.“ [Chapman, 2003, 101] Komunikacija je prijenos informacija od pošiljatelja k primatelju uz uvjet da primatelj razumije informaciju što predstavlja osnovu komunikacijskog procesa. Kao sredstvo modificiranja ponašanja, provođenja promjena,

postizanja proizvodnosti informacija i ostvarenja ciljeva, Chapman zaključuje kako je prijenos informacija apsolutno nužan bilo kojem području djelovanja.

2.2. Neverbalna komunikacija

Neverbalna komunikacija je kroz ljudsku povijest dugo bila jedini način međuljudske komunikacije dok je jezik došao naknadno kao izravni rezultat evolucije, stoga možemo zaključiti kako je neverbalna komunikacija uglavnom univerzalna. Uzmemo li u obzir činjenicu kako se mišljenje o osobi koju smo tek upoznali stvara u prvih nekoliko sekundi međuljudskog kontakta možemo zaključiti kako veliki dio mišljenja o pojedincu stvaramo vizualno. Smatra se kako prvo vidimo i reagiramo, a zatim slušamo. Tome u prilog idu i podaci koje učestalo susrećemo u stručnoj literaturi odnosa s javnošću i komunikologije koji tvrde kako poruku čini čak 55% vizualnog dojma (govora tijela) dok 38% podrazumijeva glasovni dojam (kako nešto kažemo) te samo 7% verbalni dio koji podrazumijeva sam sadržaj izgovorenog. "Neverbalni su znaci svi znaci koji sudjeluju u govornom činu, a sami nisu govor, i samo su ti znaci neverbalni znaci." [Škarić, 2000: 162]

Prema Škariću neverbalni znakovi mogu biti redundantni što znači podupiranje i podržavanje izgovorenog te naglašavanje poruke; komplementarni što podrazumijeva dopunjavanje izgovorenog te konfliktni u situacijama kada se suprotstavljaju onome što je rečeno. „Govor tijela podsvjesna je reakcija tijela na poruku. Tijelo reagira spontano, a osobito izravno izražava osjećaje.“ [Tomić, 2008: 328]

Prema Allanu Peaseu podsvijest dijeluje automatski te stoga tijelo reagira na izgovorenu neistinu. U tim trenucima tijelo odašilje nervozu, što je očito suprotstavljanje i neslaganje sa onim što izgovaramo. Postoje profesije koje podrazumjevaju češće govorenje neistine ili prešućivanje određenih pojedinosti te je kod takvih pojedinaca teško procijeniti kada jer riječ o istini, a kada ne. [Tomić, 2008.]

Bez obzira na profesiju kojom se bavimo zahtjevno je kontrolirati neverbalne znakove tokom komunikacijskog procesa jer su uglavnom nesvjesnog karaktera i duboko ukorijenjeni u ponašanje i način komuniciranja govornika, no motivi zbog

kojih radimo određene pokrete praktičarima odnosa s javnošću nisu bitni. Bitno je kako određeni pokret tumači većina ljudi i da li je on u službi izgovorenog sadržaja jer je govor namjenjen publici, a ne nama. Važno je imati na umu činjenicu kako određeni kulturološki krugovi na sebi svojstven način dekodiraju i tumače određene znakove tijela, stoga je bitno učiti, poštovati i uvažavati njihova komunikacijska načela kako bismo izbjegli potencijalne nesporazume.

U međusobnoj interakciji je važno fokusirati se na neverbane znakove, no ne bi ih se smjelo doživljavati izdvojeno već kao dio jedne cijeline koja podrazumijeva i kontekst u kojem se komunikacija odvija jer upravo okolnosti u kojim se razgovor vodi mogu biti ključne u razumijavanju njegove forme i sadržaja. U kontekstu javnog govora, bilo da se radi o gostovanju u televizijskim emisijama ili za govornicom važno je naglasiti kao praktičari odnosa s javnošću svojim klijentima sugeriraju gestikulaciju u gornjem dijelu tijela jer je ona najvidljivija publici te se preporučuje izbjegavanje prebrzih i prenerвозnih poketa.

U takvim situacijama, ali i općenito u međuljudskoj komunikaciji lice ima jednu od najvažnijih uloga u komunikaciji i često nismo ni svjesti koliko zapravo njime komunicirano. Osim što želimo govornika naučiti kako kontrolirati svoj govor tijela, bitno je i znati naučiti primjećivati i tumačiti neverbalnu komunikaciju naših sugovornika i publike. Ideal svakog govornika je postići sklad tona i tijela jer samo na taj način može vjerodostojno i uvjerljivo plasirati poruku.

2.2.1. Značajke neverbalne komunikacije

„Za većinu se ljudi izraz neverbalna komunikacija odnosi na komunikaciju koja se ostvaruje nekim drugim sredstvima mimo riječi (pod pretpostavkom da su riječi verbalni element). Poput većine definicija, i ova je općenito korisna, ali ne pokriva adekvatno složenost ovog fenomena. Najprije treba znati da je odvajanje verbalnog i neverbalnog ponašanja u dvije zasebne i distinktno kategorije praktično nemoguće. Uzmite, na primjer, pokrete rukom koji čine američki jezik znakova (jezik gluhih). Te su geste uglavnom lingvističke (verbalne), pa ipak se ručne geste često smatraju ponašanjem koje je „drukčije od riječi“. [Tomić, 2008: 329]

McNeill (1992) demonstrirao je lingvističke kvalitete nekih gesta tako što je utvrdio da kod različitih vrsta afazije nestaju različite vrste gesti, konkretno, one geste čija je lingvistička funkcija slična specifičnom verbalnom gubitku. I obratno, sve što se izgovori nije jasno ili isključivo verbalno – poput, primjerice, onomatopejskih riječi kao što su zujanje ili mrmljanje te nepropozicijskog govora kakvim se koriste aukcioneri i neki afazičari. Trebamo također razumjeti da naša definicija ne pokazuje odnosi li se izraz “neka druga sredstva osim riječi” na tip signala koji se producira (enkodira) ili na promatračev kôd za Interpretaciju (dekodiranje) signala. Općenito govoreći, kad se ljudi pozivaju na neverbalno ponašanje, onda govore o signalima kojima će značenje biti pripisano (enkodiranje), a ne o procesu enkodiranja značenja.“ [Hall i dr., 2010: 89]

„Fizičke značajke osoba koje komuniciraju su značajke koje tijekom perioda interakcije ostaju relativno nepromijenjene. One su utjecajni neverbalni znakovi koji nisu vezani za pokrete. Tu spadaju građa ili oblik tijela, opća atraktivnost, visina, težina, kosa, boja kože ili tena itd. Mirisi (tijela ili daha) koji se povezuju s nekom osobom obično se smatraju dijelom njezina fizičkog izgleda. Nadalje, predmeti koji su povezani s onima koji su u interakciji također mogu utjecati na njihov fizički izgled. Njih nazivamo artefaktima, a uključuju stvari kao što su odjeća, ruž za usne, naočale, perike i drugi umetci za kosu, umjetne trepavice, nakit i dodaci poput aktovki.“ [Green, 2006: 106]

3. UKRAŠAVANJE TIJELA KAO KOMUNIKACIJA

Ukrašavanje tijela kroz povijest imalo je različita značenja, bilo religijska, ritualna ili estetska, neovisno o stupnju civilizacijskog razvoja, kulturi i kontinentu. Ukrašavanje se održalo do danas, a tijekom različitih povijesnih razdoblja bilo je podložno modi i trendovima, jednako kao i odjeća, obuća ili frizura.

Svojevrsni ritual ukrašavanja tijela seže sve do prapovijesti te mnogi povijesni nalazi, iz najranijih razdoblja, svjedoče o tome. Već je u starom Egiptu jako popularno bilo tetoviranje, a jedan od najbizarnijih načina ukrašavanja tijela potječe iz Kine, gdje se, sve do 20. stoljeća primjenjivao jedan od najboljih kozmetičkih sakaćenja na način da se zaveže donji dio noge kako bi se dobilo tzv. lotosovo stopalo. Ovo je najbolji pokazatelj kako ukrašavanje nije značilo samo uljepšavanje, nego i određenu dozu tjelesne boli. Kada je riječ o razlozima ukrašavanja, osim da bi pokazali pripadnost određenoj grupi, tu su i privlačenje suprotnog spola, ukrašavanje kao način izražavanja ili pak podvrgavanje modi. U plemenskim kulturama ukrašavanje tijela ima obredno ili vjersko značenje. [Borovac, 2007]

U ne tako davnoj prošlosti, tetoviranje (ali i žigosanje) služilo je za obilježavanje robova, kriminalaca (ubojica, lopova, prostitutki) i izgnanika. Tijekom Drugog svjetskog rata nacisti su tetovirali broj na podlaktici zatvoreniciima u koncentracijskim logorima, što predstavlja pravi primjer dehumanizacije.

Sredinom 20. stoljeća tetoviranje su preuzele ulične bande u SAD-u, kao dokaz pripadnosti bandi (jednako tako i japanska Yacuza), a nedugo zatim iz zatvorenici u zatvorima te pojedine supkulture. Nakon tog vremena, tetoviranje je postalo trend širih razmjera, osobito početkom 21. stoljeća. [Borovac, 2007]

Na našim prostorima tetoviranje je poznato još iz vremena Ilira i Tračana, jer su se plemena razlikovala upravo po tetovažama. Poznato je i povijesno uvjetovano tetoviranje (ratovi s Turcima), tzv. "sicanje" koje se zadržalo u zaleđu Šibenika i Sinja te nekim dijelovima Bosne i Hercegovine s katoličkim stanovništvom. Radi se o tetoviranju križića i ornamenata sastavljenih od križića, uglavnom na rukama, ali i na prsima i čelu, u početku kod svih, a zatim samo kod žena. Te su tetovaže služile kako bi se pokazala pripadnost katoličkoj vjeri i spriječilo "odmetnuće od vjere".

Sve više svjedočimo društveno-kulturološkom fenomenu ukrašavanja tijela tetoviranjem i/ili piercingom, koji se širi suvremenim svijetom poput epidemije. Iako

tetoviranje i piercing još uvijek nisu u potpunosti društveno prihvaćeni, osobe koje se na njih odlučuju nerijetko se suočavaju s predrasudama vezanim uz pojmove primitivnosti i/ili društvene nepoćudnosti. Ipak, tetoviranje i piercing postaju dio svakodnevice, na njih se odlučuje sve više osoba, neovisno o spolu, dobi, društvenom statusu, stupnju obrazovanja, imućnosti i sl. Također, sve više roditelja suočava se sa zahtjevima svoje malodobne djece da im dopuste tetoviranje i/ili piercing.

Nakon dugog niza godina, napretkom psihologije, medicine, socijalnih odnosa u društvu, kao i načina izvođenja tetovaža i piercinga pri kojem su također uvjeti izvođenja dovedeni gotovo do savršenstva što se tiče izvedbe slike, ugradnje nakita, označavanja tijela različitim načinima (scaring, branding, implatiranje...) dolazi do sasvim jednog novog poimanja što označavanje tijela jest. Razvojem tehnologije, znanosti i sa svim popratnim pojavama označavanje tijela na neki način ponovo postaje statusni simbol (cijena, način izvođenja...) dostupan svima. [Martinec, 2013.]

Međutim još uvijek postoje predrasude koje kod nekih osoba izazivaju odbojnost što se tiče ljudi koji nose tetovaže ili ukrase i u čistoj suprotnosti su sa jednim liberalnim pogledom na svijet koji bi trebao biti prisutan i jamčiti ljudima slobodu izbora. Tek u skorašnje vrijeme je psihologija počela mijenjati klasifikaciju ljudi koji su "označeni" iz problematične, neprihvatljive, društveno marginalne u nešto normalno. Statistike govore da šest od deset ljudi slučajno odabranih na nekom javnom mjestu posjeduju nekakvu vrstu tjelesnog ukrasa koji ne mora biti vidljiv na prvi pogled ili se nalaziti na tijelu na nekom vidljivom mjestu. [Martinec, 2013.]

Također, renesansa moderne umjetnosti ukrašavanja tijela dovela je do toga da danas mnogi ljudi nose Tribal Tattoo (plemenske tetovaže) a nemaju nikakve veze sa povijesnim simbolima tih uzoraka tetovaža.

3.1. Oblici ukrašavanja tijela

Svojevrsni ritual ukrašavanja tijela seže sve do prapovijesti te mnogi povijesni nalazi, iz najranijih razdoblja, svjedoče o tome. Već je u starom Egiptu jako popularno bilo tetoviranje, a jedan od najbizarnijih načina ukrašavanja tijela potječe iz Kine, gdje se, sve do 20. stoljeća primjenjivao jedan od najboljih kozmetičkih sakaćenja na način da se zaveže donji dio noge kako bi se dobilo tzv. lotosovo stopalo. Ovo je najbolji pokazatelj kako ukrašavanje nije značilo samo uljepšavanje, nego i određenu dozu tjelesne boli. Kada je riječ o razlozima ukrašavanja, osim da bi pokazali pripadnost određenoj grupi, tu su i privlačenje suprotnog spola, ukrašavanje kao način izražavanja ili pak podvrgavanje modi. U plemenskim kulturama ukrašavanje tijela ima obredno ili vjersko značenje. [<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016.]

Danas najrašireniji oblik ukrašavanja tijela jest njegovo oslikavanje. Nije trajno, dopušta ponavljanje, a posebno je rašireno na Papua Novoj Gvineji i u Sudanu, kod plemena Nuba. Ovdje se radi o doslovnom smatranju tijela slikarskim platnom gdje se oslikani likovi savršeno stapaju sa tjelesnim udubinama i oblicima. Iako je moguća pojava figurativnih, najčešće su to ipak apstraktni oblici koji savršeno ističu pojedine oblike tijela. Tijelo najčešće oslikavaju mladići kako bi izrazili umjetničke sklonosti, ali i radi vlastitog zadovoljstva i osjećaja tjelesnog zdravlja. [<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016.]

U Australiji oslikavanje tijela se koristi najčešće zbog vjerskih i ceremonijalnih obreda. Indijanci plemena Thompson u SAD-u boje svoje lice u crveno- crno u obredima kojima je cilj stjecanje duha čuvara. Južnoamerička plemena, pogotovo ženski dio, i danas ukrašava lice najrazličitijim simetričnim oblicima. Očito je, među nezapadnjačkim kulturama još uvijek postoji ritual ukrašavanja i oslikavanja muškog tijela, dok je to u zapadnom, modernom društvu svojstveno uglavnom ženama kada one šminkom ukrašavaju svoje lice. [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Slika 1. Ukrašavanje tijela

[<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Već smo spomenuli kako je u starom Egiptu bilo popularno tetoviranje, a najstariji primjerak tetovaže iz Starog vijeka jest koža skitskog poglavice pronađena sredinom 20. stoljeća u području Altaja u Sovjetskom Savezu čija je starost procijenjena na 2000 godina. Tetoviranje se, tijekom Srednjeg vijeka, izgubilo u Europi zbog pritiska Crkve. Unatoč tome, ova tehnika ukrašavanja tijela svoj pravi procvat doživljava u Japanu u 18. stoljeću, u školi tetoviranja irezumi. Tehnike tetoviranja su uglavnom vrlo slične: boja se unosi bockanjem kože iglom. Razlozi tetoviranja različiti su od plemena do plemena: kod Maora tetovaža označava rang i plemenske i obiteljske veze. Njihove tetovaže, poznate pod nazivom moko karakteriziraju zakrivljene linije, a crteži služe kao osobne oznake. Zanimljivo je to da kada sklapaju zemljišne ugovore, ljudi, umjesto potpisa, pod njih ucrtavaju šaru sa svoga lica. U Melaneziji može označavati da je žena dosegla neku dob i da je spremna za udaju. Na Tahitiju tetovaža znači da je djevojčica sazrela. Iako je isprva označavala društveni rang, danas je uglavnom dekorativne prirode. [<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016.]

Skarifikaciju nalazimo u Africi i Australiji, a nastaje tako da se koža zadigne trnom pa se odsiječe te se tako stvori ožiljak. Nastala izbočina naziva se keloida te je trajnija što je viša, a svaka veća se smatra ljepšom. Razlozi ovog ukrašavanja tijela, svojstvenog i muškarcima i ženama su estetski, ali tako se označavaju i faze u

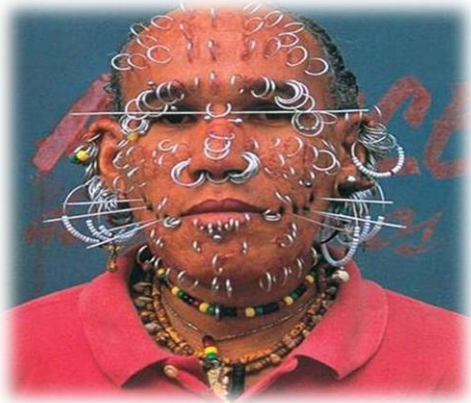
životu. [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Slika 2. Sakaćenje [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Sakaćenjem, pak, smatramo neki oblik izobličavanja tijela. Deformiranje lubanje su radili već djeci višeg roda u starom Egiptu, Grčkoj i Rimu. Pojavilo se i u Nizozemskoj i Francuskoj te u Africi. Cilj je gotovo svugdje uvijek bio isti - stvaranje i prilagođavanje različitim idealima ljepote.

Kinezi su, vezivanjem stopala, mijenjali oblik i usporavali njihov rast te se smatralo da ona tako postaju erotičnija i izazovnija. Krajnji primjer izobličavanja tijela nalazimo kod Karena u Burmi - žene tijekom čitavog života postupno dodaju nove prstenove na vrat te se isti tako stalno rasteže. Bušenje i nakit u nosu, usnama, ušima (danas: piercing) i među plemenima je rađeno s istim ciljem: kićenja. Iako se na prvi pogled čini kako se jako razlikujemo od svojih predaka i ljudi koji žive po plemenskim običajima, ovi primjeri nam pokazuju suprotno. Djevojke se još uvijek šminkaju iz istih razloga kao što i žene u plemenima oslikavaju svoje tijelo: želimo biti ljepše, osjećati se ugodnije i biti privlačnije. [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Slika 3. Oblici ukrašavanja tijela

[<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

4. TETOVIRANJE

Povijest tetoviranja je iznimno zanimljiva i dramatična. Ljudi su svoja tijela tetovažama ukrašavali tisućama godina, a to ukrašavanje nosilo je specifične kulturne i društvene važnosti. Tijekom vremena, značenje i važnost tetoviranja su se mijenjali i razlikovali. Mnogi zapisi o ljudskoj povijesti pokazuju da su tetovaže služile, u različitim kulturama, kao obredi prijelaza duše u zagrobni život, kao biljezi društvenog/političkog statusa i položaja, simboli religijske i duhovne odanosti, kao oznake hrabrosti, seksualne požude i simboli plodnosti, kao ljubavni zavjeti, kazne, amuleti i talismani, zaštitni i terapijski simboli, te kao oznake izgnanika i osuđenika.

[<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016.]

„Krenemo li s kratkim pregledom povijesti tetoviranja, kao najstariji primjer možemo spomenuti Ledenog Čovjeka iz oko 3.200. godine prije naše ere, čije je mumificirano tijelo bilo prekriveno s 57 tetovaža, za koje se smatra da su služile u medicinske svrhe. No, svakako najpoznatiji primjeri tetoviranja su oni egipatski, iz oko 2.000. godine prije naše ere. Tetovaže su pronađene na ženama, a pretpostavljalo se da su označavale žene 'sumnjivoga statusa', ili kraljevske konkubine. No, ipak, nekoliko ženskih mumija iz Jedanaeste dinastije dokaz su tetoviranja u ritualne svrhe tijekom trudnoće. Takve tetovaže mrežasta oblika nalazile su se pretežito na području abdomena i grudi, te su se zbog svoje konstrukcije širile, tijekom određenih stadija trudnoće, i na taj način imale funkciju zaštite poroda. Žene su u to vrijeme na svoja bedra oslikavale lik kućne božice Bes, za koju se vjerovalo da je zaštitnica poroda. Najpoznatija tetovirana mumija je prelijepa Amunet, svećenica božice Hathor u Tebi, koja je imala tetovirane linije i točke svećenica božice u geometrijskim uzorcima. U antičkoj Grčkoj i Rimu, tetovaže su bile oznake moći, posjedovanja robova, ali i zločinaca. U Grčkoj, tetovaže su služile za razlikovanje 'nepoželjnih' od ostatka zajednice, što saznajemo od Herodota. On je, također, bio prvi koji je upotrijebio korijen 'stig' kao u pejorativnoj riječi 'stigma', kako bi tetovaže označio kao biljeg nečega nepoželjnog. U Rimu su robovima tetovirana čela s natpisom 'Plaćen porez'. Zanimljiva je činjenica koja se spominje u biblijskoj Knjizi Otkrivenja o babilonskoj kurvi kao o robinji najnižega stupnja, čije je lice bilo prekriveno tetovažama njezinih grijeha. Paradoksalno je da su kršćani koji su bili tetoviran pod

rimskom vlašću tretirani kao heroji i modeli odvažnosti. Ono što je bilo oznaka kazne, transformirano je u biljeg slave, časti i pobjede Božje moći". [<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016.]

Nakon srednjovjekovnoga perioda stagnacije, tetovaže su se u Zapadnu kulturu vratile tijekom razdoblja kolonijalizma. Kapetan James Cook se 1769. godine, ploveći za britansku mornaricu, u Englesku vratio s istetoviranim vlastitim urođeničkim imenom Omai. Praksu tetoviranja upoznao je kada je otkrio Tahiti, te je prvi zapadnjak koji je upotrijebio tahićansku riječ ta-tu ili tatau (engl. to strike; hrv. udariti). Nakon Cooka, male tetovaže postale su popularne među pripadnicima visoke klase, a uskoro su postale i neizostavan dio radničke klase zahvaljujući mornarima i onome što su oni predstavljali: izazov, putovanje, egzotične zemlje i slobodan duh. Mornari su, dakle, bili posrednici putem kojih su tetovaže integrirane u zapadnu kulturu. [<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016.]

4.1. Vrste tetovaža

Riječ tattoo ili tetovaža dolazi od tahićanske riječi tatau. U svojim dnevnicima James Cook ju je zapisao kao tattow opisujući tetoviranje koje je gledao na Tahitiju 1769. godine. Polinezijska plemena, koja su napustila svoje domove i naselila nove otoke, ponijela su sa sobom i tradiciju tetoviranja. Majstori tetovaža, zvani tohunga ta moko, bili su vrlo cijenjene, gotovo svete osobe. Tetoviranje se obavljalo oštrim dlijetima napravljenim od kostiju, trajalo je dugo i bilo je vrlo bolno, a rane su sporo zarastale. Prvo bi se dlijetima ugravirao željeni uzorak u kožu, a koji je ovisio o statusu osobe koja se tetovira i strukturi kostiju lica, a nakon toga bi se dlijeto umočilo u pigment i natapkalo u urezotinu na koži.

Sve podjele tetovaža možemo svrstati u ove skupine [prema Borovac, 2007]:

PLEMIĆKE TETOVAŽE: U svim kulturama plemstvo je uz najbolje oružje, opremu, odjeću, hranu, i nastambe posjedovalo najkvalitetnije i najskuplje tetovaže, u pravilu rad vrsnih, dobro plaćenih majstora. Često su postojali određeni simboli rezervirani isključivo za plemiće kao oznaka ranga i podrijetla. Povijest bilježi mnoge primjere

tetoviranja heraldičkih simbola na pripadnicima evropskih kraljevskih i plemićkih obitelji, kao i na plemenskoj aristokraciji Sjeverne Amerike, Azije, Afrike i Oceanije (pacifička regija).

IDENTIFIKACIJSKE TETOVAŽE: Nebrojene varijacije ovakvih tetovaža označavale su pripadnost plemenu, regiji, religiji, profesiji ili ideologiji. Unutar svakog regionalnog stila također je postajao kriptiran hijerarhijski sistem simbola, pa su kao i plemićke tetovaže pokazivale status pojedinca koji ih nosi.

TETOVAŽE KAO OZNAKA POSTIGNUĆA: Obično sastavni dio regionalnih stilova, ove tetovaže su bile rezervirane za članove zajednica koji su se istakli iznimnim uspjehom u ratu, nekom poštovanom zanatu ili liječenju. Također su poput pečata u putovnici dokazivale daleka putovanja ili hodočašća. Vjerodostojnost ovih oznaka je bila zaštićena raširenim vjerovanjem da se tetoviranjem oznake postignuća na čovjeku koji ju nije zaslužio priziva zla sreća, kletva ili bolest na tetoviranog i tetovirča. Ovakva plemenska sujevjerja nisu bez smisla, jer bi prevarant stradao ako ne uspije dokazati da je ratnik ili majstor za kojeg se izdaje.

TERAPIJSKO TETOVIRANJE: Povijest je puna primjera tetoviranja u svrhu liječenja ili sprječavanja bolesti. Mnoge mumije su pronađene s naizgled besmislenim točkicama i križićima, da bi daljnjim ispitivanjem ispod tetovaža bili otkriveni tragovi artritisa i raznih drugih bolesti. Poznata je činjenica da ogroman broj bolesti koje nisu zarazne, nasljedne ili nastale kao posljedica ozljede imaju uzrok u ljudskoj psihi, pa ih je moguće liječiti raznim vrstama placeba. Tako je tetoviranje našlo svoje mjesto u tradicionalnoj medicini mnogih naroda, no za razliku od ostalih šamanskih rituala tetoviranje jača imuni sistem organizma iz razloga što organizam stvara antitijela u periodu zacjeljivanja rane na tetoviranom mjestu, a kasnije tijekom cijelog života je povišena razina antitijela zbog boje za tetoviranje koja se nalazi ispod kože.

OBREDNO TETOVIRANJE: U svim kulturama postoje nekakvi obredi inicijacije koji su često popraćeni tetoviranjem. Radilo se tu o pretpovijesnom plemenu, današnjoj navijačkoj skupini ili nekom drugom zatvorenom krugu ljudi, pojedinac svojom spremnošću da podnese neugodan proces izrade neizbrisive oznake pripadnosti dokazuje da je spreman zauzeti čvrst stav i snositi posljedice koje taj stav nosi. Još jedan oblik obrednog tetoviranja je tetoviranje talismana koji navodno donose snagu, hrabrost, sreću, bogatstvo i slično, to jest štite od nesreće, uroka, itd. Takve tetovaže

jačaju samopouzdanje u pothvatima na koje se inače ne bi odvažili zbog straha ili sujevjerja.

DEKORATIVNO TETOVIRANJE: Sve prije nabrojane forme tetoviranja s vremenom postupno gube izvorna značenja i postaju dio običaja raznih kultura, tako da se dizajni nastavljaju tetovirati kao ukras čak i kada je funkcija i značenje potpuno zaboravljeno. Većina stilova današnjeg tetoviranja, iako bazirana starim tradicijama nositeljima služi samo kao ukras.

KAZNENO TETOVIRANJE: Najčešće spominjano od strane protivnika tetoviranja, ovakvo tetoviranje je prakticirano da obilježi zločince, preljubnike, robove, poražene protivnike ili izopćene. Na primjer, stari Atenjani su ratne zarobljenike tetovirali znakom sove koja je bila simbol Atene. Grci su imali običaj robu tetoviranjem ne licu napisati prijestupe poput lijenosti ili proždrljivosti, dok u srednjovjekovnom Japanu sitne kriminalce tetovirali na licu i podlakticama znakom zločina koji su počinili da bi ih se strože kaznilo ako su ponovno uhvaćeni na djelu. Posljednji primjer kaznenog tetoviranja su dobro nam poznati brojevi s podlaktica zatočenika nacističkih koncentracijskih logora iz drugog svjetskog rata.

Nabrojane vrste tradicionalnog tetoviranja su uz manje varijacije u samoj tehnici ostale nepromijenjene kroz povijest. Skoro sve tradicionalne tetovaže su u pravilu crne, tetovirane bojama na bazi čađe koja je u raznim rastvorima unošena pod kožu pomoću jedne ili više igala. Motivi su u pravilu apstraktni ornamenti ili ornamentalne životinjske i biljne forme izražene linijama i popunjenim plohamama. Igle su se uvodile pod kožu direktno rukom ili montirane na drveni nosač po kojem se ritmički udaralo drugim štapom. Neke od ovih tradicija preživjele su i do danas na mjestima zaštićenim od naleta imperijalizma i globalizacije, npr. u Bosni, zabačenim dijelovima bivšeg Sovjetskog Saveza, sjevernoj Africi, Borneu, Novom Zelandu i mnogim drugim pacifičkim otocima. Mjesta poput Havaja i Francuske Polinezije, gdje je tradicionalno tetoviranje bilo iskorijenjeno, doživljavaju ponovno buđenje ovog običaja u svom izvornom obliku. [<http://pixelizam.com/simboli-koji-pricaju-zivotnu-pricu-tetovaze-u-ruskim-zatvorima-i-njihovo-znacenje/>]

Tradicionalni, etnički motivi i tehnike stječu sve veću popularnost i među zapadnjacima, često potomcima kolonizatora koji su se svim silama trudili uništiti ovu pojavu. Kako izgleda, moderno tetoviranje je probudilo interes za izumirući tradicije

od kojih je nastalo, udahnuvši im tako novu snagu. Moderno i tradicionalno tetoviranje danas doživljavaju nezapamćen procvat kojem se ne vidi kraj u skoroj budućnosti.

Slika 4. Ukrašavanje lica
[<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

4.2. Motivi i simboli tetovaža

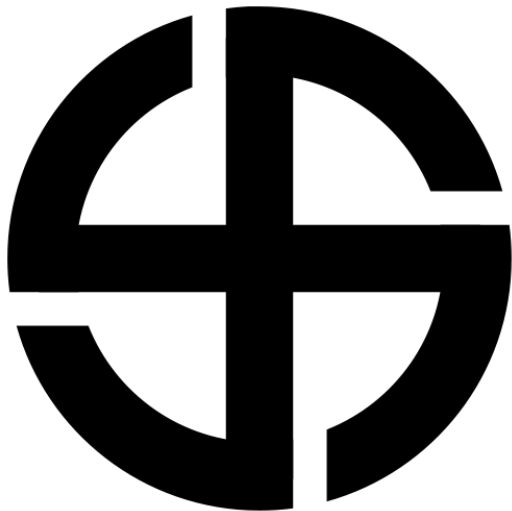
Mnoge tetovaže imaju zle i vračarske motive: vražje lice, mrtvačka glava, ružni demonski simboli, vulgarne slike, stvari koje vrijeđaju ljudski duh. Riječ je, naime, o obredu vraćanja koji su poganski narodi obavljali za vrijeme pokopa ili prisjećajući se svojim pokojnika. Zato tetoviranje, zarezivanje tijela i brijanje glave imaju svoj daleki izvor u činima vraćanja. Mada to danas izgleda možda i nevjerovatno, mnogi se tetoviraju zbog nekog ili sumnjivog ili pravog vračarskog učinka u njihovim životima,

često i nesvjesno. Mnogi ipak ne shvaćaju da sudjelovanje u ovom činu može otvoriti vrata lošim utjecajima. [Borovac, 2007]

4.2.1. Vjerski simboli

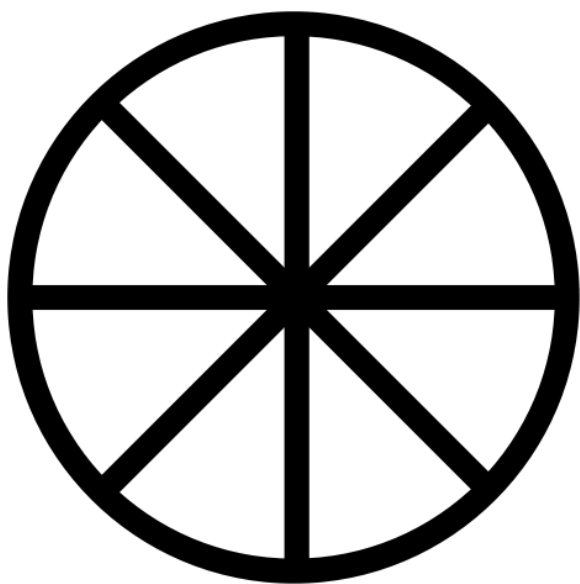
Naša relativno mala planeta s nešto više od sedam milijardi ljudi obiluje različitim vjerovanjima i religijama. Religije su sastavni dio filozofije življenja ljudi i sloboda vjerovanja se smatra osnovnim pravom svakog ljudskog bića na planeti. Mnoge vjere smatraju da su jedini pravi put ka božanstvenom i spiritualnom, mnoge vjere se među sobom ne trpe i svete knjige i filozofije su im direktno oprečne. Religije su u prošlosti i na žalost u sadašnjosti uzrokovale mnoge krvave ratove, progone, ubojstva mučenja i nasilne promijene vjerovanja uvjetovane politikom: "Pridruži se ili umri." Smatramo da bi većina populacije svijeta bila u mnogočemu fleksibilnija i liberalnija prema pripadnicima drugih vjera kada bi saznali pravo značenje obreda i ikonografije vjera koje vjerovali ili ne sve do ite jedne proističu iz jedinstvenog i univerzalnog tajnog jezika simbola. [Karavanić, 2012.]

Pradavan čovjek je prvo počeo obožavati Sunce, kao darovatelja svega života na zemlji, zvijezdu koja nas grije i uvjetuje cikličkim promjenama godišnjih doba, sezona kiša i suše, doba obilja i oskudice, života i smrti, svjetla i tame. Božansko Sunce je tako preuzelo domen nad svijetom duhova: šuma, predaka, životinja i zemlje još od vremena ledenog doba. Prikaz točka s križem ili slovom X je prvo univerzalno obilježje Sunca koje u sebi sačinjava sve što smo do sada naveli. Teško je nabrojati prapovijesne zajednice koje su u sebi imali ovaj znak u različitim oblicima. Možemo samo ustanoviti da nije bilo onih koji Sunce nisu obožavali. No povlačenjem ledenog doba i polaganom migracijom ljudi na dijelove planete koje su za vrijeme pleistocena bile pod ledom polako ali sigurno su počele dobivati razlike u predstavljanju i obožavanju Sunca. U milenijima nakon raseljavanja ljudi po cijeloj planeti Sunce je dobilo mistično, ezoterijsko, astrološko, filozofsko, mitološko, divinacijsko i heraldičko i veksiloško značenje (među mnogim drugima), pa krenimo redom. [Karavanić, 2012.]

Slika 5. Simbol Sunca [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Prekinuti Sunčev krug ili svastika na Sanskritu: स्वस्तिक je drugi derivat solarnog križa koji se može pronaći u ikonografiji od Amerike do Azije, Europe i Oceanije te djelovima Afrike. Nakon ovog oblika svastika se počinje transformirati u dva različita stanja: okrugli (neprekinuti ili prekinuti) i četvrtasti (prekinuti ili neprekinuti). Iako je jako teško zemljopisno podijeliti ikonografiju, možemo reći da se dogodio znakoviti paradoks. Narodi “sjevera” ili od kruga su imali uglavnom četvrtast prikaz svastike, dok su južniji narodi (graditelji piramida) uglavnom imali okrugli prikaz solarnog kruga – križa. [Karavanić, 2012.]

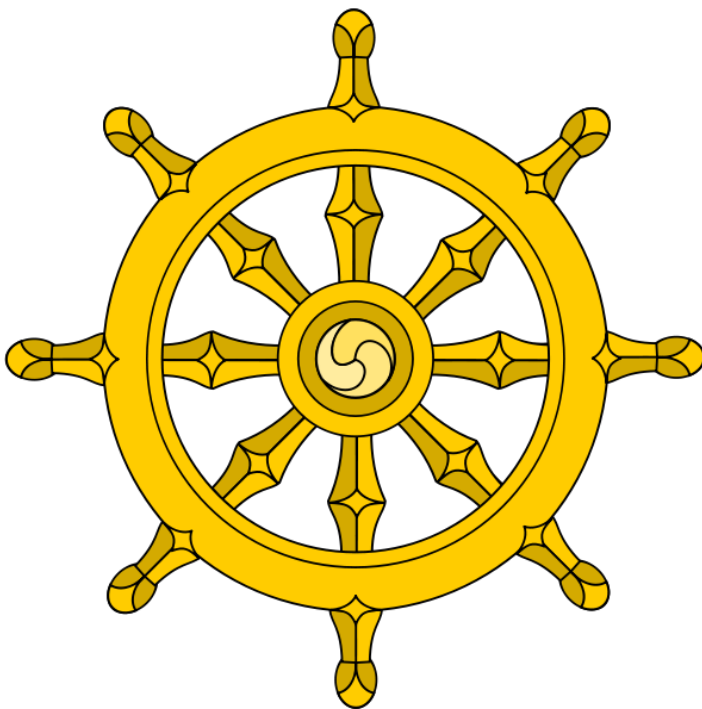
Slika 6. Simbol vjere [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Jedan od najranijih znakova obožavanja Sunca se pojavljuje unutar prvih kultura koje su se stvorile u dolini Inda. Na slici vidite Sunčev kotač ili križ iz indijskog hrama Konarka, iako je ovaj hram relativno mlad 1.300 prije nove ere, solarni kotač se u Indiji može pratiti još par milenija nazad u prošlost.

Slika 7. Budistički kotač [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacjenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

Ne zna se točno kako se prvotni krug sa križem pretvorio u hindu i budističku svastiku ali ako se logički razmotri, obično je razvojni put simbola od jednostavnih forma do kompleksnih formi tako da je ova svastika ili solarni križ s prikazom boga Ganeše sigurno jedan od starijih na planeti. Na ovoj hindu svastici još uvijek možete primijetiti određene oblike rubove i zavijutke u dizajnu, smatramo kako je ovo definitivno bila jedna od varijacija iz koje su uslijedile mnogi drugi oblici. [Karavanić, 2012.]

Slika 8. Darmin kotač [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacjenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

I budisti su prihvatili osmokraki sunčev križ ili Darmin kotač, koji predstavlja plemeniti put od osam ljestvica. Mogli bi ga nazvati oktavom, koja se pojavljuje u mnogim ezoteričnim učenjima. On predstavlja razvoj duše od prvog denziteta u obliku metala i minerala i vode, preko drugog denziteta biljki i životinja, trećeg denziteta na kojemu se nalazimo mi, četvrtog denziteta ili nižeg astralnog nivoa gdje žive polubogovi i demoni, petog denziteta gdje se svi od 1 – 4 denziteta sastaju između reinkarnacija (možemo ga nazvati našim pravim domom, tamo smo svaki put kad umremo), šesti denzitet koji je viši astralni nivo sastavljen od čiste energije, i sedmi denzitet unija s jednim i svim (neki bi nazvali s božanskim) te početak novog ciklusa i kretanja reinkarnacija u novim reinkarnacijama zbog daljnjeg učenja i balansiranja karme. Oprostite nam što je opis ovog sunčevog velikog ciklusa unutar oktave kratak i relativiziran ali zbog obilja drugih stilizacija religijskih simbola smo morali opisati oktavu u najkraćim crtama. Iz ovog znaka je nastao stilizirani oblik lotosa, s osam latica (ili više unutar kruga) jer na je već poznato kako jednostavni simboli s vremenom postaju sve kompleksniji. [Karavanić, 2012.]

4.2.2. Simboli životinja

Simbol zmije

Kao i čovjek, zmija se razlikuje od svih životinja. Čovjek i zmija su suprotnosti, komplementi, ali i međusobni natjecatelji. Zmija ima vrlo složenu simboliku obzirom da je ona jedan od svjetski najstarijih i najraširenijih mitoloških simbola. U mitologiji, religiji, znanosti i literaturi diljem svijeta zmije, kao što ćemo vidjeti, simboliziraju plodnost, besmrtnost, obnavljanje, liječenje, ali i zlo. Isto tako, neki narodi su je štovali i kao boga. Nedavno arheološko otkriće najbolje nam može posvjedočiti koliko je čovjek svojom kulturom vezan uz zmiju. U maloj spilji u Botswani pronađeni su tragovi koji ukazuju na ritual prinošenja žrtve pitonu. Budući da su nalazi stari oko 70 000 godina, spomenuti ritual postaje najstarijim poznatim i dosad otkrivenim u ljudskoj povijesti, a zmiju čini prvim simbolom u kulturi čovjeka. [<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016.]

U Indiji zmija simbolizira kundalini – spiritualna zmija koja „prosvjetljuje“, dok u Kini krilati zmajevi nose besmrtnike u nebo; vještice se služe simbolikom zmije; u kruni faraona uz božanstvo Ra, simbol boga sunca, nalazi se i kobra; poganske božice plodnosti, uglavnom povezane i s podzemnim svijetom. Zmija za Junga na najbolji mogući način izražavaju ono nepoznato i predstavljaju mostove podignute prema nevidljivim obalama. Zmija je složen i ambivalentan simbol i jedan od najsnažnijih arhetipova u čovjekovom kolektivnom nesvjesnom. Paradoksalan karakter ovog drevnog simbola proističe iz vezivanja zmije za dušu predaka, za ktonski, podzemni svijet. Isus kaže da budemo mudri kao zmije i bezazleni kao golubovi. To znači da je potrebno razvijati umske sposobnosti ali i paralelno emocije. Kada razvijemo umne sposobnosti u mogućnosti smo razgovarati. [Šaran, 2011.]

U ljudskoj kulturi, stoga, od svih životinja zmija ima istaknuto i posebno mjesto. Ona se razlikuje od svih životinja isto kao i čovjek, ali na oprečan način. To hladno stvorenje bez dlake i bez perja smještamo na početak duge i mukotrpne geneze, a čovjek se, naprotiv, nalazi na kraju iste te geneze. U tom smislu čovjek i zmija su opreke, komplementi, suparnici.

Prema toj analogiji, u čovjeku ima nešto od zmije, a osobito u onom njegovu dijelu što ga njegov razbor najmanje kontrolira. Ipak, upravo zbog te jednostavnosti, nema ničega običnijeg, jednostavnijeg i sablažnjivijeg za duh od zmije. U tom smislu, u čovjeku ima nešto od zmije, osobito u onom djelu koji čovjek najmanje kontrolira. Prema psihoanalitičaru Junhu zmija utjelovljuje inferiornu psihu, mračni psihizam, ono što je rijetko, neshvatljivo i tajnovito. [Chevalier i Gheerbrant, 1983.]

Simbol zmaja

Zmaj je jedna od četiri nebeske životinje koje čine osnovu Feng Shui-a. Po predaji, zeleni zmaj, bijeli tigar, crna kornjača i tamnocrveni feniks stvorili su svijet i podijelili nebo u četiri kvadrata, a svakim je zavladao jedan od njih. Zmaj je dobio istočni sektor i postao simbolom bilja i vladarom voda. [Šaran, 2011.]

„On je najstariji i najpovoljniji simbol u kineskoj mitologiji i Feng Shui-u. Utjelovljuje mudrost, dobru sreću, snagu, plodnost, hrabrost, božanstvenost, vodstvo, blagonaklonost i prosvjetljenje. On je energičan, odlučan, optimističan inteligentan i

uspješan. Tko god nosi sa sobom lik zmaja, zaštićen je od zlih duhova i zajamčena mu je sigurnost i vodstvo. Kineski carevi oduvijek su se koristili likom zmaja kao svojim amblemom i smatrali se izravnim potomcima zmaja. Do dana današnjeg kineski narod s ponosom se naziva "Lung Tik Chuan Ren", djecom zmaja. Nazvati cara Zmajevim Licem, smatra se najvećim komplimentom. A nekada je narod vjerovao da car ima sposobnost pretvoriti se u zmaja. Prema legendi, zmaj se prvi puta pojavio na nebu, u vrijeme kada se rodio prijestolonasljednik, a zemlja je od tada bila blagoslovljena mirom i napretkom još mnoge generacije nakon toga. Jedna druga legenda, govori nam o tome kako su četiri zmaja napravila kišu i spasila ljetinu od propasti i ljude od smrti. "Sheng Chi" tj. Zmajev dah još je jedan termin koji opisuje životnu, pokretačku silu, koja se manifestira kroz godišnja doba. Tako on daruje kišu u jesen, sunčevu toplinu po ljeti, vjetar s mora i plodnu zemlju. Zmajevi postoje unutar kultura mnogobrojnih zemalja. U kineskoj kulturi zmajevi se štiju jer se smatraju da će poštovanje prema njima rezultirati dobrim vremenskim prilikama, dok se sam kineski car smatra reinkarnacijom zmaja. U Japanu je zmaj znak za natprirodnu snagu. Uglavnom zmaj se u istočnim zemljama smatra pozitivnim, i on simblizira snagu, hrabrost, mudrost i zaštitnika bližnjih".
[<https://matrixworldhr.com/2011/12/10/tajni-jezik-simbola-kako-su-nastali-religijski-simboli-i-koje-je-njihovo-tajno-znacenje/>,9.3.2017.]

U zapadnim kulturama zmajevi se smatraju zlima. Oni su na glasu kao oni koji uništavaju blago i sela, te poneki sveci u kršćanstvu se pojavljuju kao oni koji su ubili zmaja, gdje zmaj predstavlja oličenje zla, primjer je Sveti Juraj. U modernoj kulturi zmajevi se sve češće i češće predstavljaju ljudima prijateljski nastrojenim stvorenjima.

Simbol ptice

Ptice, stvarne i legendarne, su među najpopularnijim motivima za tetovaže ikad. Teško je zamisliti američko tetoviranje bez orla ili japanski "tattooing" bez Fenixa. Ptice su moćne metafore za naše raspoloženje i faze života. U cijelom svetu, ptice

se biraju da predstave najširi spektar ljudskih emocija, a svaka zemlja i kultura ima priče i mitove gde ptice igraju središnje uloge. [Šaran, 2011.]

Simbol leptira

Tetovaža leptira je jedna od najčešćih tetovaža, pogotovo među ženskom populacijom. Tetovaže leptira su i odličan izbor za prvu tetovažu iz razloga jer ona ne mora biti prevelika. Leptir ima nekoliko značenja, no jedno od osnovnih je to što predstavlja ponovno rođenje. Više o značenju tetovaže leptira ćemo u daljnjem tekstu.

Kao što smo rekli, tetovaža leptira predstavlja ponovno rođenje ili transformaciju iz nečega manje lijepoga u nešto što je prekrasno, odnosno iz gusjenice u leptira. Leptir predstavlja novi život, novi početak za onoga tko je prošao kroz nešto 'ružno' odnosno bolno. Također leptir je mal i krhak, a u isto vrijeme plijeni svojom ljepotom, plijeni ljepotom i raznolikošću boja koje ga mogu sačinjavati. Tetovaža leptira znači i slobodu što je uobičajno za sva leteća stvorenja. [<http://www.24sata.hr/lifestyle/simbolika-tetovaza-zmaj-znaci-moc-a-vrag-zelju-za-seksom-275283>]

4.2.3. Ostali simboli

Simbol glave

Glava je simbol snage aktivnog principa koji uključuje nadmoć u upravljanju, naređivanju i prosvjetljivanju. Glava je i simbol objave duha, u odnosu prema tijelu koje je objava materije. Ljudska glava ima oblik kugle pa se prema Platonu može usporediti sa svemirom. Sva se ta značenja približavaju simbolizmu savršenstva, sunca i božanstva.

U svim mitologijama spominju se višeglava bića: ljudi, bogovi, životinje, duhovi. Svaka je glava jedan od raznovrsnih oblika u kojima se pojavljuje troglavi bog ili npr. zmija sa sedam glava. Time se simbolizira zmija koja označava beskrajnu plodnost i sedam kao simbolizam tog broja. Simbolička aritmetika spaja se s posebnim simbolom višeglavog bića. Tri glave božice Hekate, tri glave čuvara podzemlja Kerbera; odnose se na veze što ih božica i pas imaju s trima svjetovima. Janus ima dva lica, naprijed i natrag, tako da može vidjeti prošlost i budućnost. Egipatski bog Amon-Ra prikazivan je s tijelom obojenim u zeleno i s četiri glave, koje su označavale duh četiri elemenata, dušu svijeta. Dvoglavi simboli u Egiptu bili su simboli zaštite od duhova. Indra je bog s tri glave jer upravlja trima svjetovima. Tri Agnijeva ognja označavaju svjetlosti što sjaje u trima svjetovima... Načelo tumačenja ostaje isto; važno je spojiti smisao sa značenjem višeglave slike. [Chevalier i Gheerbrant, 1983.]

Simbol djeteline

Kada je Sv. Patrik putovao u Irsku pretvoriti urođeničke narode na kršćanstvo, on je koristio lokalna uvjerenja i list djeteline kako bi ilustrirao tajnu Svetog Trojstva ljudima iz Irske. Sv. Patrik učio je da je jedan pravi Bog podijeljen u tri: Otac, Sin i Duh Sveti, kad je propovijedao kršćanstvo na irce baš kao što to prikazuje djetelina.

Djetelina i djetelina s četiri lista su univerzalni simboli Irske u cijelom svijetu, simbol postojanja irskog podrijetla i u slučaju djetelina s četiri lista, moćan simbol sreće ili dobre sreće. Zanimljivo, oba djetelina i djetelina sa četiri lista su ista stvar ali s ključnom razlikom i imaju simboličku tradiciju koja seže više tisuća godina, u rasponu od razdoblja Druida, keltskih plemena i modernog doba konverzije na Kršćanstvo.

U nekim aspektima djetelina je slična našem usvajanju sjeverno europske poganske prakse korištenja zimzelenih stabla na Božić za proslavu rođenja Krista za vrijeme božićnih blagdana.

Jedan od razloga se djetelina s četiri lista smatra sretnom je zbog svoje ekstremne rijetkosti. Vjerojatnost da nađete djetelinu s četiri lista procjenjuje se da je najmanje

10.000 naspram 1. Mističnost djeteline sa 4 lista nastavlja se i danas, jer pronalazak prave djeteline sa četiri lista je još uvijek vrlo rijetka pojava i trajno znamenje dobre sreće. Prava djetelina s četiri lista će općenito imati jedan list nešto manji od ostale tra. Zbog rijetkog pronalaženja djeteline s četiri lista, to je poticalo na izraz, "Irska sreća!". Jedna od trajnih atrakcija djeteline s četiri lista je uspomena za većinu ljudi, sati provedeni u potrazi u vrtovima i poljima trave, tokom naše mladosti u potrazi za malo sreće. I dok dolazimo stariji, ne možemo si pomoći i ne nasmijati na radost kod pronalaženja djeteline s četiri lista kao malo dijete. [<https://matrixworldhr.com/2011/12/10/tajni-jezik-simbola-kako-su-nastali-religijski-simboli-i-koje-je-njihovo-tajno-znacenje/>,9.3.2017.]

Prema legendi što 4 lista djeteline simboliziraju?

Jedan list je za nadu, drugi za vjeru, treći za ljubav i četvrti za sreću!

Nije moguće uzgajati djetelinu sa četiri lista. Međutim, postoje tvrtke koje zapravo kloniraju djetelinu sa četiri lista, koje su zapravo genetski defekt.

Zbog toga što su tetovaže djetelina sa četiri lista toliko uobičajene, postoji širok niz dizajna na raspolaganju za njih, u rasponu od zelene i obične, do dizajna sjenčanjem i tekstura s ukrasima poput Irske zastave, krune ili bijele golubice.

Mnoge tetovaže djeteline s četiri lista su ukrašene cvijećem koje okružuje djetelinu i dodaje malo boje i dinamika za tetoviranje. Drugi značajke su vrpce ili krila koja okružuje djetelinu i daje tetovaži više koncipiran izgled. A budući djeteline sa četiri lista simboliziraju sreću, nije uopće neuobičajeno vidjeti riječ 'sreća', bilo iznad ili ispod djeteline u različitim stilovima skripte. [<http://www.24sata.hr/lifestyle/simbolika-tetovaza-zmaj-znaci-moc-a-vrag-zelju-za-seksom-275283>]

Simbol Jing i Jang

Ravnoteža na svim životnim područjima od pamtivyjeka je bila iznimno važna u svim dijelovima svijeta. Tako je u kineskoj filozofiji i medicini nalazimo u konceptu jina i janga, a primjerice u indijskoj u obliku Tha, Mjesec, i Ha, Sunce (odakle potječe i naziv hatha joga). Prije pet tisuća godina kineski Žuti Car do najsitnijih je detalja objasnio ovaj koncept u svojim bilješkama koje su se temeljile na promatranju

prirodnih pojava i primjeni njihovih zakona na anatomiju i fiziologiju ljudskog tijela. [<http://www.24sata.hr/lifestyle/simbolika-tetovaza-zmaj-znaci-moc-a-vrag-zelju-za-seksom-275283>]

Ako promotrimo sâm simbol, uočiti ćemo da vanjska kružnica predstavlja "sve", a krug predstavlja Vrhovni Izvor koji je pola jin, a pola jang. Bijeli/svijetli (jang) i crni/tamni (jang) oblici u krugu predstavljaju međudjelovanje tih dviju energija što uzrokuje pojave oko nas i u nama. One nisu potpuno crne ili bijele, kao što ni stvari u životu nikad nisu takve, ovise jedna o drugoj i nadopunjuju se. Ako u nama dođe do njihove međusobne neravnoteže ili neravnoteže u njihovu djelovanju, mogu se, primjerice, javiti zdravstveni problemi. [Dimitrijević, 2008.]

Unatoč svojoj polarnosti, svaki princip u sebi sadržava zametak (točku) drugoga. Granica među njima u obliku slova S pokazuje kako njihove granice nisu fiksne. Zbog stalnog slabljenja ili jačanja polarnih energija može doći do kritičnog viška jednog ili drugog, koji se spontano može preobraziti u svoju suprotnost, kao što se, primjerice, događa kada voda (jin) upije toliko topline (jang) da se promijeni u paru (jang) te uzdigne prema gore (smjer janga). [<http://www.24sata.hr/lifestyle/simbolika-tetovaza-zmaj-znaci-moc-a-vrag-zelju-za-seksom-275283>]

Dok je jin taman, pasivan, hladan, skupljajući, slab, kreće se prema dolje i unutra, simboliziraju ga žena, voda i zemlja, jang je svijetao, aktivan, topao, šireći, snažan, kreće se prema gore i van, simboliziraju ga muškarac, vatra i nebo (eter). Oblik jin i jang dijelova simbola daje nam ideju stalnog pokreta ovih dviju energija, od jina do janga i od janga do jina – kao što se stvari šire i skupljaju, temperature rastu i padaju. [<http://www.24sata.hr/lifestyle/simbolika-tetovaza-zmaj-znaci-moc-a-vrag-zelju-za-seksom-275283>]

4.3. Tetoviranje žena u zapadnoj kulturi

No, kada govorimo o povijesti ženskoga tetoviranja, bitno je istaknuti Olive Oatman kao prvu tetoviranu ženu u Americi. Njezina je priča zaista fascinantna. Naime, nju i njezinu sestru oteli su Yavapis Indijanci 1851. godine, od kojih su je spasili Indijanci iz plemena Mohave, te je tretirali kao pripadnicu vlastita plemena, zbog čega su joj tetovirali područje brade. Kada se nekoliko godina poslije vratila u Ameriku, postala je senzacija. [Borovac, 2007.]

Krajem 19. stoljeća, tetovaže su se preselile na karnevale i u cirkuse, gdje su pozornost plijenile potpuno tetovirane pojedinke, čija su tijela bila prekrivena tetovažama od glave do pete, a služila im poput kostima. Identitet ovih cirkuskih dama nije bio povezan s oslobođenjem žena i poštovanjem, već s kapitalizmom i poslovnim ulaganjima. Iscrpan prikaz o njima dala je Margot Mifflin u svojoj knjizi *Bodies of Subversion: A Secret History of Women and the Tattoo* (Subverzivna tijela: Tajna povijest žena i tetoviranja). Knjiga je galerija nevjerojatnih fotografija – od spomenute Olive Oatman do Bobbie Libarry, cirkuske atrakcije i tattoo-umjetnice, zanimljive po prikazu gologa istetoviranog 83-godišnjeg tijela, pa sve do modernih fotografija. Mifflin je, zapravo, pokušala dokučiti što su ženske tetovaže govorile o njima, vraćajući se u 19. stoljeće kada su se žene počele tetovirati, a razlog tomu pronalazi u subverziji. Ona ističe da su tetovaže u zapadnoj kulturi oduvijek bile subverzivne za žene, posebice u 19. stoljeću kada su kršile pretpostavku da 'žene moraju biti čiste, njihova tijela skrivena i kontrolirana, a dame ne bi trebale izražavati svoje želje, što je implicitno u činu trajnoga označavanja vlastite kože slikama koje reflektiraju individualne ukuse'.

Na samome početku 20. stoljeća tetovaže su bile stigmatizirane zbog njihove poveznice s nepriličnim muškim slikama. Žene koje su bile tetovirane znale su da će biti smatrane 'raspuštenicama' ako bi pokazale svoje tetovaže. Iako su male diskretne tetovaže bile trendy na kraju 19. stoljeća, žene koje su bile potpuno tetovirane, u puno manjoj mjeri su bile društveno prihvaćene nego muškarci, te su 'narušavale prirodu'. Razlog tomu je bio taj što se smatralo da su žene intenzivnije povezane s prirodom, kroz majčinstvo, žensku intuiciju i sl., što ih je odvajalo od kulture. No, 1920-ih godina, ženske tetovaže doživljavaju preporod tijekom sufražetskog pokreta. Bio je to izazov za ženski identitet, koji je poljuljao

stajališta o ženama kao primitivnima, povezanim s prirodom, čistoga tijela, a tetovaže se više nisu skrivale pod odjećom. [Borovac, 2007.]

Tijekom kontrakulture 1960-ih i 1970-ih i hippie antiratnih pokreta, kao i pokreta za prava ženska prava i prava LGBT osoba, žene su propitivale svoj položaj u svijetu, a radikalna reakcija je bila tetoviranje tijela kako bi postale drukčije, nasuprot ustaljenoj normi – bio je to način protestiranja protiv društvenoga poretka.

Tijekom 1980-ih i 1990-ih, žensko tijelo je steklo neovisnost. Žene su počele kozmetički rekonstruirati vlastita tijela, od bodybuildinga i plastičnih operacija, do tetoviranja i pirsanja. Tijekom spomenutoga razdoblja, postojale su dvije vrste žena – one koje su se htjele uklopiti i one koje su htjele odudarati od pravila. Prve spomenute podvrgavale su se plastičnim operacijama kako bi bile što bliže savršenstvu, dok su se druge tetovirale radi samopotvrđivanja i nepristajanja uz trendove. Feminizam je tijekom ovoga razdoblja rekonstrukcije i pobune karakteriziran dualističkom reprezentacijom ženskoga rodnog identiteta. [Borovac, 2007.]

Slika 9. Tetovaže na ženama [<https://matrixworldhr.com/2011/12/10/tajni-jezik-simbola-kako-su-nastali-religijski-simboli-i-koje-je-njihovo-tajno-znacenje/>,9.3.2017.]

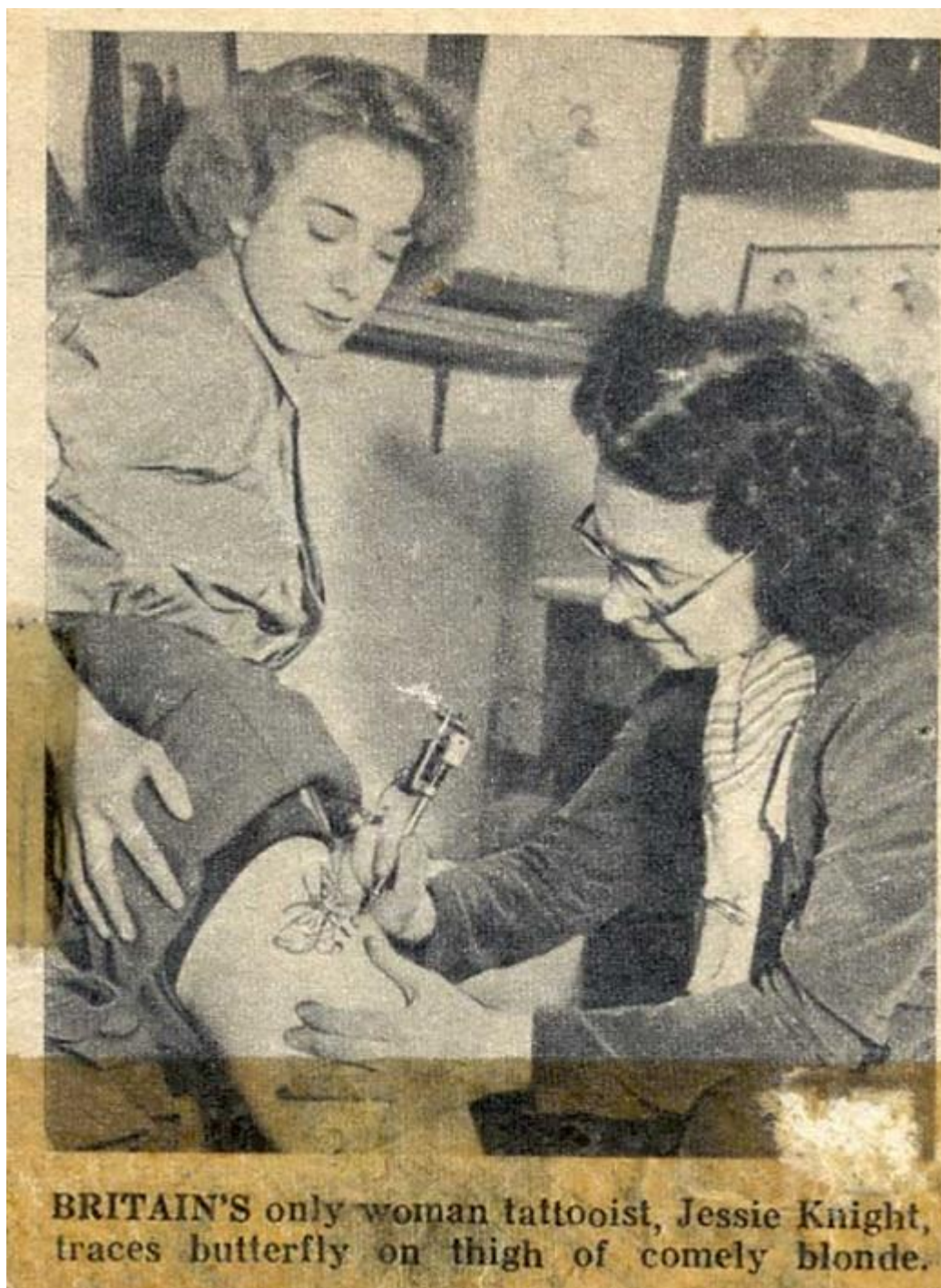
Danas, ipak, tetovaže nisu dio subverzivnosti niti su povezane s 'lošim' ženama. Nasuprot tomu, postale su modni dodaci, te toliko učestale i priznate da je mogućnost isticanja subverzivnih definicija žena sve manja. Tetovaže čak pružaju ženama mogućnost kontrole nad vlastitim tijelima. No, ipak, muškarci često koriste tetovaže kako bi ponovno osnažili tradicionalni značaj muškosti, dok žene istovremeno izazivaju, ali i reproduciraju konvencionalne standarde ženskosti. Dok žene tetovaže mogu koristiti kao način izazivanja tradicionalnih rodni normi, mogu

se pomoću njih i prilagoditi ustaljenim standardima femininosti, što neki vide u mjestima na koja žene stavljaju tetovaže (rame, donji dio leđa, bok – seksualizirana područja, odnosno područja oslobođene seksualnosti), te u tradicionalnim ženskim slikama – životinje, cvijeće, srca, i slično. Također, u članku *Why do People Get Tattoos?* autori navode da kada žene traže slobodu i snagu putem svojih tijela, značenja koja pridaju tetovažama su 'kulturno označena' od strane društva.

Žene su počele upotrebljavati tetovaže i kako bi osnažile svoja tijela nakon traumatskih iskustava, uključujući bolest i zlostavljanje. Tako su, u posljednje vrijeme, žene koje su bile na oporavku od raka dojke, radile tetovaže kako bi prekrile ožiljke mastektomije te istaknule razorne posljedice bolesti. Ujedno, pomoću tetovaža bi osjećale kao da su vratile izgubljene ili zlostavljane dijelove vlastita tijela, što je iznimno bitno u procesu liječenja. Tetovaže, osim toga, pomažu ženama prihvatiti vlastita tijela i u svakodnevnim iskustvima – ako se osjećaju neprivlačnima, slabima ili drukčijima. [Borovac, 2007.]

Za mnoge je žene, dakle, tetoviranje kompleksna praksa koja uključuje prilagodbu i otpor očekivanjima da njihova tijela moraju biti privlačna muškarcima. Dok su, povijesno, mnoge žene upotrebljavale tetovaže kao način nadilaženja rodni normi, danas tetovaže koriste kao konvencionalne oznake ženske ljepote. U oba slučaja, žene tetovaže koriste u stvaranju osjećaja zajedništva s drugim ženama i njihovim iskustvima, pa čak i u slučaju bolesti ili zlostavljanja.

Također je bitno spomenuti tattoo-umjetnice koje su u svojoj praksi često diskriminirane, te gotovo nikada nisu prihvaćene kao stručnjakinje. Tattoo-umjetnice uglavnom se usredotočuju na legitimizaciju vlastite umjetnosti, ne sebe. Neke su, ipak, uspjele postići popularnost poput Britanke Jessie Knight – prve poznate britanske tattoo-umjetnice.

Slika 10. Britanska tattooartistica [<https://matrixworldhr.com/2011/12/10/tajni-jezik-simbola-kako-su-nastali-religijski-simboli-i-koje-je-njihovo-tajno-znacenje/>,9.3.2017.]

Praksa ženskoga tetoviranja postojala je i na području bivše Jugoslavije. Praksa je to stara više od tisuću godina, a potječe još iz vremena starih Ilirskih plemena koja su živjela na Balkanu. Najveću važnost ovaj oblik tradicionalnoga tetoviranja žena

postigao je za vrijeme turske okupacije Bosne i Hercegovine između 1463. i 1878. godine. Zemljopisno je ovaj običaj najviše bio raširen među Hrvatima u Bosni, na području srednje Bosne, gdje su ga istraživali povjesničar Ćiro Truhelka i engleska putnica Mary Edith Durham krajem 19. stoljeća, te na području Dalmacije. [Borovac, 2007.]

Katoličko stanovništvo je u tom periodu često bilo izloženo turskim napadima, pljačkanjima, silovanjima i otmicama mladih djevojaka i žena. Kako bi zaštitili svoju djecu i žene od Turaka, tetovirali su im posebice ruke i prste, ali i prsa te ponekad čela. Tehnikom 'sicanja' starije žene su mlađima tetovirale znakove križa, krune i točkica u raznim oblicima kako bi bile odbojne Turcima, a u slučaju otmice, kako bi Turci uvijek znali kojoj je religiji djevojka nekada pripadala. Ova praksa predstavlja neizbrisiv simbol katolicizma u Bosni i Hercegovini. Tetovirala su se djeca (pretežito djevojčice) od 6 do 16 godina pomoću prirodnih materijala poput majčina mlijeka, meda, ugljena i pljuvačke. [Borovac, 2007.]

Slika 11. Tetovaže [<https://matrixworldhr.com/2011/12/10/tajni-jezik-simbola-kako-su-nastali-religijski-simboli-i-koje-je-njihovo-tajno-znacenje/>,9.3.2017.]

5. KOMUNIKACIJA ODIJEVANJEM

Prema definiciji, imidž (engl. image) ili predodžba ili slika, jest psihološko-sociološka kategorija, odnosno ukupnost dojmova koje o pojedincu, poduzeću, korporaciji, instituciji pa i čitavoj državi stekla određena javnost. On može biti pozitivan i negativan. Pozitivan je onaj imidž koji je rezultat dugotrajnog i mukotrpnog rada na vlastitom usavršavanju. Negativan se imidž, s druge strane, stvara u vrlo kratkom vremenu, a kao posljedica događaja koji izazivaju strah i nesigurnost, bankrot, prijevara, neodgovorno ponašanje, kršenje građanskih prava i slično. [Jurković, 1995.]

Svaki čovjek percipira samoga sebe kao unikatnu osobu sa specifičnim karakteristikama i načinom ponašanja te u odnosu na to kreira vlastiti imidž, odnosno vlastitu sliku samoga sebe. Ta slika poznata je pod pojmom osobni imidž. [Mumel, 2007.]

Razlikujemo dvije osnovne vrste komunikacije: verbalnu i neverbalnu.

Verbalna komunikacija se odnosi na riječi koje govorimo, a neverbalna komunikacija, najšire rečeno, odnosi se na ona ponašanja koja sadrže značenje koje nije izraženo riječima; pokreti tijela, izraz lica, fizičke osobine, pogled, dodir, paralingvistika i faktori okoline predstavljaju komponente neverbalne komunikacije. Možemo prestati govoriti, ali je općenito nemoguće prestati slati neverbalne poruke. Neverbalni znakovi zamjenjuju, naglašavaju ili su u neskladu s verbalnom porukom.

Neverbalni znakovi dijele se i na: paralingvističke (oni koji su vezani uz govor, kao primjerice glasnoća govora, ton i boja glasa, intonacija, pauze tijekom govora, šutnja, tečnost govora) i ekstralingvistički (nevezani uz govor), a razlikuju se još i statistični (udaljenost tijela, međusobni položaj, stav tijela, tjelesni kontakt i vanjski izgled) i dinamički (izraz lica, kretnje (geste) i vizualna komunikacija (kontakt očima, pogled). [Velki, 2009.]

Zanimljivo je kako u komunikaciji verbalni dio čini samo 7 posto, a čak 93 posto odnosi se na neverbalni dio, od čega 38 posto na tonalitet i karakteristike glasa, dok je preostalih 55 posto govor tijela. Unatoč tome što riječi čine samo sedam posto, one su iznimno moćno sredstvo. [Babić, 2010.]

Dakle, osobni imidž pripada neverbalnoj ekstralinvističkoj statičnoj komunikaciji.

Osobni imidž je komunikacija i to ona dominantna: neverbalna. Neverbalnu komunikaciju čine takozvani govor tijela uz kontakt očima, stav, geste, glasovne ekspresije, izraz lica, odjeća, obuća, dodaci, simboli, make-up, mirisi, odnosno sve ono što predstavlja imidž osobe. Zbog toga je za napredak presudno osvijestiti značaj imidža i usavršiti vještine upravljanja njime kao dijelom upravljanja samim sobom. Upravljanje imidžem se sastoji od nekoliko koraka.

„Prvi je upravo osvijestiti značaj osobnog imidža. Naime, američka varijanta izreke “Odišlo (ne) čini čovjeka” tvrdi kako “imidž stvara ili razara”. To najbolje potvrđuje primjer prvog dojma kojim se stječe naklonost ili odbojnost. Koliko je to točno i kritično važno u kontaktima najbolje znaju oni koji su primjerice u poslovnom svijetu zbog neprilagođenog imidža izgubili važne poslovne prilike. Kod prvog dojma je izuzetno važna upravo vizualna komponenta. Svojom pojavnošću i nastupom svaki pojedinac predstavlja i promovira sebe, a potom i proizvode, usluge, tvrtku, djelatnost, a u međunarodnim kontaktima i zemlju, naciju. Imidž je komunikacija prije komunikacije. Pri izboru odgovarajućeg imidža treba se upitati što se želi postići komunikacijom: suradnja, sposobnost, uspješnost, učinkovitost, inteligencija ili možda atraktivnost pa čak i provokativnost. Prema tako postavljenom i osviještenom komunikacijskom cilju trebalo bi odrediti i prilagoditi svoj osobni imidž.“
[URL:<http://www.moj-posao.net/Vijest/60816/Poslovni-imidz-menadzera-i-poduzetnika>, 10.10.2016.]

Umjetnost, moda, mediji (ovisno o tipu medija i rubrike/redakcije), show-business, „podnose“ slobodno izražavanje osobnosti, te je čak dozvoljena i ekstravagancija u osobnom imidžu, odnosno elegantno opuštenu stil (engl. smart casual) do trendovskog stila (engl. trendy).

„Osobna slika u očima drugih ujedno je poruka koja se šalje, a na temelju koje se stvara predodžbu o toj osobi. Imidž pri tome djeluje kružno i odražava se na cjelokupni nastup, na komunikaciju. Zadovoljstvo osobnim imidžem pridonosi većem samopouzdanju i boljem nastupu što se opet pozitivno odražava na bolji cjelokupni rezultat – imidž. Pozitivna ocjena vlastitog izgleda i komunikacijskih vještina djeluje

pozitivno na kompletan nastup. Više nego ikada u današnje doba sveopće užurbanosti i površnosti u kojem dominiraju vizualni mediji, svaki pojedinac jest medij. Kritično je važno odrediti s kakvim imidžem: je li pozitivan ili je negativan, a to je pak, ili treba biti vlastiti izbor. Vrijedno je, dakle, uložiti napor da izgled bude što je moguće bolji i u skladu s poslom koji se obavlja, odnosno da se vlastitim vizualnim dojmom pozitivno predstavlja sama osoba.“ [URL:<http://www.moj-posao.net/Vijest/60816/Poslovni-imidz-menadzera-i-poduzetnika>, 10.10.2016.]

Stoga, kod promišljanja vizualnog identiteta treba naglasiti osobnost i iskazati svoj stil, a to se može postići ističući ono najbolje na sebi kroz izbor krojeva prilagođenih figuri, bojama iz “svoje” palete i kompletnim stylingom, odnosno modnim dizajnom, a za što je potrebno i usavršavanje i trening društvenih disciplina poput govorništva i svijesti o odgovarajućoj neverbalnoj komunikaciji, jer kada osoba izgleda najbolje što može, tada ona djeluje najbolje što može, a to može dovesti do ostvarenja kako osobnih tako i poslovnih ciljeva. [URL:<http://www.moj-posao.net/Vijest/60816/Poslovni-imidz-menadzera-i-poduzetnika>, 10.10.2016.]

Osobni imidž se manifestira, u njegovoj osnovi kroz dvije razine: osobnu i socijalnu, te na kroz dva područja: aktualno i idealno, te se prema tome oblikuju četiri osnovna područja osobnog imidža, a što prikazuje Tablica 1.

Tablica 1: Područja osobnog imidža

	Aktualni imidž	Idealni imidž
Osobna razina	Aktualni osobni imidž Kako ja percipiram samog sebe	Idealni osobni imidž Što ja mislim, kakav bih trebao biti
Socijalna razina	Aktualni socijalni imidž Što ja mislim o tome kako me percipiraju drugi	Idealni socijalni imidž Što ja mislim o tome kakav bih trebao biti prema mišljenju drugih

Izvor: Mumel, D. (2007.), Povezanost osobnog imidža i imidža odjeće, Tekstil, Vol.56, No.5., rujan 2007., http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=36032, str. 301.

Između aktualnog i idealnog osobnog imidža postoji jasan odnos, jer čovjek u svojoj prirodi teži transformaciji aktualnog osobnog imidža u onaj idealni, čime se može zaključiti kako je i osnovna motivacija čovjeka da teži približavanju idealnom osobnom imidžu.

5.1. Povijest odijevanja

„Arheološka istraživanja dala su dokaze o najstarijim oblicima odjeće, iako je te oblike teško rekonstruirati. Od materijala, u paleolitikumu i neolitikumu najviše su se koristili životinjska koža i krzno. Među ostacima je pronađen velik broj komada oruđa koje je služilo za obradbu kože (strugalice, rezaljke, kameni noževi). Prvi špiljski crteži (Španjolska) prikazuju ženske figure u dugim haljinama. U neolitikumu su žene nosile vunene čarape, pa su vjerojatno bile upoznate s tehnikama pletenja i tkanja. U grobovima na Jyllandu (brončano doba) sačuvani su ostatci originalne odjeće. Kod žena je prevladavala duga suknja s pojasom, bluza, vunena mrežica u kosi i opanci, a kod muškaraca haljetak do koljena s pojasom, plašt, kapa i opanci. U željezno doba žene su nosile dugu haljinu s pojasom i opanke, te veo koji prekriva glavu. Muškarci su nosili haljetke do koljena, također s opancima. Prema nađenim koštanim iglama (bjelokost) može se zaključiti da se odjeća već tada šivala. U ranijim razdobljima šumerske povijesti (2900. do 2500. pr. Kr.) i muškarci i žene nosili su suknje od ovčje kože, koju su motali oko sebe i u struku učvršćivali iglom. Kožnata strana bila je okrenuta prema unutra, dok je vuna bila izvana i služila kao ukras. Suknje su uglavnom bile do koljena, dok su uglednije osobe nosile suknje do gležnjeva. Gornji dio tijela bio je pretežito nag, iako su prema potrebi ramena zaogrtaali također kožom. Od 2500. pr. Kr. Šumerani su počeli prerađivati vunu za odjeću, te su sve češće bile vunene haljine, kao i lanena odjeća. Čest su detalj bile rese, koje su ušivali ili izrađivali već u pletenju (kunakes). Uz spomenute haljine često su nosili i duge ogrtače. Žene su nosile i vrstu duge tunike (bez rukava), najčešće crvene boje, kojoj se dulji dio prebacivao preko suprotnoga ramena.“

[http://www.academia.edu/17962958/Kulturne_specifi%C4%8Dnosti_u_poimanju_tijela_i_odijevanja,9.3.2017.]

Slika

12.

Nakit

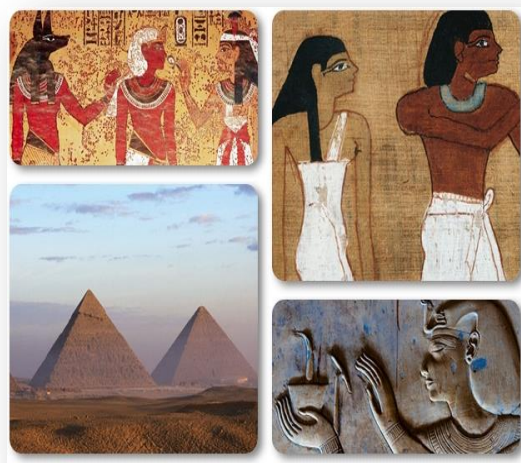
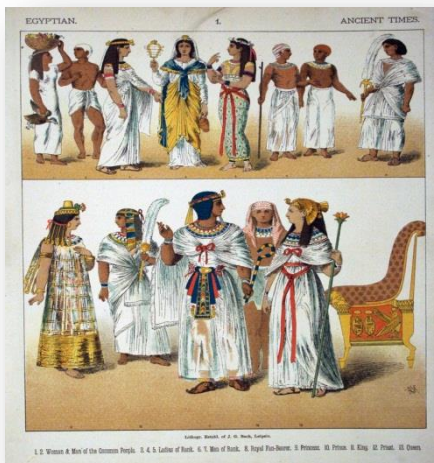
[http://www.academia.edu/17962958/Kulturne_specifi%C4%8Dnosti_u_poimanju_tijela_i_odijevanja,9.3.2017.]

Imućnije osobe (i muškarci i žene) na glavi su nosile turban. Odjeća je, osim resama, često bila ukrašavana perjem, kožom, limom, a ponekad i zlatom. Šumerani su također nosili nakit (narukvice, dijademe, vrpce za kosu). Takav stil odijevanja preuzeli su Babilonci. Muškarci su najčešće nosili duge, bijele tunike, dok su žene odijevale tipičnu dugu haljinu. U početku su bile jednostavnih, ravnih linija, a s Hamurabijem su se pojavili blagi nabori. Preko toga su često nosili ogrtače ukrašene resama, izrađenima od vune ili kože. Svećenice su nosile jednostavne, duge nabrane haljine s uskim rukavima do laktova. Ženska odjeća imala je mnogo detalja (točke, pruge, rombovi) i ukrasa i bila je raznobojna. U mezopotamskim kulturama čest odjevni predmet bio je šal, krojen iz jednoga komada materijala, koji je na jednom kraju imao rese. Nosio se preko jednog ramena i bio lagano nabran. Šumerski način odijevanja prihvatili su i Asirci. Materijale su bojili (najčešće u žuto ili smeđe) i ukrašavali geometrijskim oblicima. [Babić, 2010.]

Slika 13. Egipatski običaji
 [http://www.academia.edu/17962958/Kulturne_specifi%C4%8Dnosti_u_poimanju_tijela_i_odijevanja,9.3.2017.]

Klimatski uvjeti znatno su utjecali na odjeću starih Egipćana. Kroz dugu povijest ona uglavnom nije mijenjala obilježja. Prve podatke o odijevanju Egipćana pružaju slikarije po zidovima hramova, grobnica i na sarkofazima. Najčešći materijal u izradbi odjeće bio je lan. Imao je i religijsko značenje, jer su Egipćani vjerovali da su bogovi prije silaska na zemlju bili odjeveni u platno. Bijela boja lana bila je dugo jedina boja odjeće Egipćana (vjerovalo se da je to sveta boja). Osim lana nosila se koža (za hladnoću), dok se vuna smatrala nečistom. [Babić, 2010.]

Slika 14. Oblačenje kroz povijest
[http://www.academia.edu/17962958/Kulturne_specifi%C4%8Dnosti_u_poimanju_tijela_i_odijevanja,9.3.2017.]

Početak srednjega vijeka, s mnogobrojnim invazijama sa sjevera, u odijevanju su se javili novi elementi – hlače, haljetak s rukavima i cipele. Duge hlače nosili su već Medijci i Perzijanci, a od njih su ih preuzeli Skiti, Dačani i naposljetku Germani. Kratke hlače nosili su Kelti, a po uzoru na njih i rimski legionari, no ubrzo su iščezle iz upotrebe. Utjecaji su se miješali, pa su tako Gali prihvatili model rimske haljine. [Mumel, 2007.]

Velik utjecaj na oblikovanje europske mode imala su maurska osvajanja Španjolske, kao i normanska osvajanja Sicilije, te posebice Prvi križarski rat (1095), koji je donio nove materijale i promjene u načinu odijevanja. S Istoka su stigli svila, damast, baršun, pa je došlo do širenja žarkih boja i mnogobrojnih ukrasa. S romanikom je započelo strogo diferenciranje muške i ženske odjeće. Muškarci su i dalje nosili tuniku, preko koje su nosili još jednu bez rukava. S vremenom se tunika skratila i prerasla u prsluk, koji se nosio ispod gornje tunike. Muškarci su nosili i plašteve (često podstavljene krznom) te hlače. Jedan model hlača bile su kraće hlače (do gležnja; imućniji su nosili kraće, a siromašniji dulje) stegnute nisko na bokovima, dok su druge bile uske i uz nogu (poput jahaćih hlača), sezale su malo ispod koljena, izrađivale su se od vune ili lana, a poslije su bile pletene. S vremenom su postale sve dulje i nosile su se sve više. Ženska je haljina postala uža i u gornjem dijelu pratila je liniju tijela (kao i gornja tunika), te je slobodno u naborima padala do poda. U muškoj i ženskoj odjeći rukavi su bili sve širi, a posebna je novost kapuljača, koja je postala zaseban dio odjeće i pokrivala je ramena. Poslije je kapuljača sa zaoštrenim vrhom postala kukuljica (liripipe), kojoj se dulji dio zamatao poput turbana. [Velki, 2009.]

Slika 15. Odjeća plemena
[http://www.academia.edu/17962958/Kulturne_specifi%C4%8Dnosti_u_poimanju_tijela_i_odijevanja,9.3.2017.]

Kombinirajući antičke i »barbarske« elemente, viteštvo XII. st. stvorilo je nove oblike nošnji. U srednjem vijeku u gradovima su se javile diferencirane, staleške nošnje (svećenici, obrtnici), a cehovska tradicija u odijevanju sačuvana je i danas u nekim obrtničkim strukama (dimnjačari). [Babić, 2010.]

U drugoj polovici XIV. st. muška i ženska odjeća dobila je nove oblike. Prsluk je postao kraći i uži kako bi se istaknula prsa (poslije se razvio u sastavni dio muške odjeće). Preko njega se nosila gornja, duga tunika-ogrtač (cotehardie), koja je

također bila sužena u struku i kopčala se sprijeda. Cotehardie je postajao sve kraći i dobio je ovratnik. Uz njega su išle uske hlače od stopala do bokova. U visini slabina imale su preklop (braguette), poput tirolskih hlača. Potkraj XIV. st. popularnost je stekla duga haljina (ogrtač) sa širokim i dugim rukavima (ponekad do poda), kojoj je ovratnik bio jako visok (houppelande). Takav model haljine zadržao se do XVI. st., a i danas je u optjecaju kao akademska haljina. [Mumel, 2007.]

Isti elementi muške odjeće zadržali su se i u XV. st. Cotehardie je zamijenio kratki kaputić (haljetak) s naglašenim ramenima i još uvijek širokim rukavima. Houppelande (nazivan i haljina), koji je u vertikalnim naborima padao do poda, bio je najčešća odjeća starijih osoba i liječnika. Ženska odjeća postajala je sve uža, haljine su naglašavale liniju tijela, a u modu su ušli duboki dekoltei sprijeda i straga. U ženskoj su se odjeći proširili korzeti koji su se vezali sprijeda. Za hladnijeg vremena i u ceremonijalnim prigodama žene su nosile velike, okrugle ogrtače.

Polovicom XVI. st. (visoka renesansa) u Europi je prevladavala njemačko-švicarska moda. Polagano su nestajale šarene tkanine i raširila se odjeća izrađena od dviju tkanina (gornja tkanina i podstava), od kojih je svaka bila druge boje. U tom razdoblju iz južne se Njemačke proširila moda »razrezivanja« gornjega materijala, kroz koji se provlačila tkanina podstave i tako stvarao dekorativni stil Landsknecht. Na muškoj odjeći najčešće su se prorezivali rukavi na haljetcima i uske hlače (ponekad je svaka nogavica bila svoje boje). [Velki, 2009.]

U drugoj polovici XVI. st. modne diktate nametala je Španjolska (posebice za vladavine Filipa II.), koja je uvela tamnije boje, uglavnom tamnu svilu i baršun. Španjolski utjecaj prihvatile su Francuska i Engleska (posebice engleske kraljice Marija I. i Elizabeta I.). U odijevanju je bilo važno naglasiti širinu bokova i horizontalnu liniju ramenâ. U ženskoj odjeći pojavili su se korzeti i krinoline. Korzeti su završavali ispod struka u obliku slova V. U gornjem dijelu korzet je podizao i isticao grudi (sve do Francuske revolucije), a njegove linije nisu bile prilagođene prirodnoj liniji tijela. Strogost korzeta ublažena je tako što su umjesto metalnih držača u tkaninu umetane kosti morskoga psa. No neudobnost je i dalje ostala jer je oblik suknje također bio određen metalnom konstrukcijom. Stilovi su se mijenjali, no naglasak na neudobnosti ostao je obilježje i daljnjih razdoblja. [Mumel, 2007.]

U XVIII. st. odjeća je i dalje ostala statusni simbol. Mnoge europske zemlje zakonski su regulirale način odijevanja, strogo razdvajajući odjeću viših slojeva i srednjeg staleža. Istim zakonima bio je ograničen uvoz skupocjenih materijala (ukinut Francuskom revolucijom). U hrvatskim primorskim krajevima gradski su magistrati također regulirali način odijevanja gradskoga stanovništva (već od XV. st.), tražeći da se čuva tradicijska nošnja i izbjegavaju pomodni odjevni predmeti. [Velki, 2009.]

U razdoblju regentstva Filipa Orleanskoga napuštena je ukočenost i u ženskoj su modi počeli prevladavati opušteniji i jednostavniji modeli haljina. Muška moda također je postala jednostavnija i uniformiranija. Osnovni odjevni predmet postale su hlače do gležnja, izrađene od domaćega platna. Nestale su donedavno popularne perike i cipele s visokom potpeticom, kao i mnogobrojni ukrasi. [Mumel, 2007.]

Iako je u XVIII. st. Francuska i dalje dominirala svijetom mode, sve značajniju ulogu imala je i Engleska, čiji dvor nije nametao modne trendove. Ondje je stalno postojala tendencija za pojednostavnjenjem muške odjeće. Vanjska se linija krojeva sužavala, rukavi su postajali užji i dulji, a boje zagasitije. Gospoda su najčešće nosili jednostavna odijela besprijeborna kroja. Engleska moda smatrana je funkcionalno i estetski boljom od one iz ostaloga dijela Europe. Zato su već tada nastale tendencije (prisutne i danas) prema kojima je Pariz središte ženske mode, a London muške. [Velki, 2009.]

„Okolo 1800. gornji dio ženske haljine s četverokutnim dekolteom postao je kaputić prišiven na suknju. Preko haljine se oblačila duga bogata tunika. Žene koje su pratile modu u Francuskoj su se nazivale *merveilleuses*, dok su muškarce u uskim hlačama, jahaćim čizmama, kaputu sa širokim reverima i izvrnutim ovratnikom, te šeširovom s visokim i povijenim obodom, nazivali *incroyables*. Nakon 1815. ženska odjeća ponovno je sve bogatija i ukrašenija. U modu su se vratili korzeti (naglašavaju struk i grudi) i krinoline s držačima ili podsuknjama (nekad čak i njih osam), dok su rukavi, šeširi i frizure bili sve dorađeniji. Krojenjem se posebno naglašavala kosa linija ramena. U uporabu su ponovo ušli bogato izvezeni i ukrašeni luksuzni materijali (zahvaljujući Jacquardovu tkalačkom stroju). Preko haljine se nosio kratki (*spencer*) ili dugi (*redingote*) ogrtač. U muškoj odjeći nastavio se trend pojednostavnjenja, pa su se ustalile duge hlače. Osim njih nosio se prsluk bez rukava, pelerina, a na glavi cilindar. Za razliku od ženske mode, u muškoj su prevladavale tamnije boje (crna).

Odijela su se šivala točno po mjeri, čemu je pridonio razvoj tehnologije“. [Babić, 2010: 21]

„Stroj za šivanje izumljen je 1846. pa je ubrzo započela masovnija proizvodnja odjeće dostupnije svim slojevima. Razvojem različitih medija (novine, fotografija, katalogi) modni trendovi postali su pristupačniji i prisutniji u svakodnevnom životu. Industrijska revolucija više je utjecala na žensku modu. Za voluminoznost haljine bili su zaslužni obruči i jastučići koji su se nosili ispod haljine. Bez obzira na promjene, korzeti su stalno bili u uporabi, posebice u viktorijanskoj Velikoj Britaniji. Žene su također nosile dvodijelnu haljinu s nekoliko podsuknji, čarape, rukavice i šešir. U modi su bile marama i šalovi koji su u Englesku došli iz Kashmira. Izumom sintetičkih materijala popularne su postale žive i jarke boje. Nakon 1850. haljine se produljuju i ponovno se pojavila krinolina s mnogo volana. Postupno je punoća haljine bila prebačena na leđa, gdje ju je pridržavao metalni okvir. Oko 1890. u modi je bila zvonolika haljina s bogatim rukavima. Mala kapa vezala se svilenom vrpcom ispod brade. Pod engleskim utjecajem u Europi se javio ženski kostim (kaputić i suknja s bluzom)“. [<http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html>, 27.10.21016.]

Muška moda i dalje se temeljila na odijelu tamnije boje, šivanome od istoga materijala. S vremenom je sako postao dulji i pretvorio se u frak, a visoke ovratnike zamijenili su uškrobljeni. Neizostavni detalj postala je kravata, koja je bivala sve veća (ascot). Od kraja XIX. st. širi se športska odjeća (za tenis i biciklizam). Tijekom XIX. st. javljale su se i reformatorske ideje (A. Bloomer, 1851), prema kojima su hlače trebale postati sastavni dio ženske odjeće, čime bi se potaknula ravnopravnost spolova, no te ideje nisu bile prihvaćene. U Europi i SAD-u otvarale su se mnogobrojne trgovine odjećom; velik izbor i stalne cijene gotovo su dokinuli proizvodnju odjeće kod kuće. [Babić, 2010.]

Početakom XX. st. sako je postao kraći, pa se javio poseban dnevni sako koji se nosio uz prugaste hlače i prsluk. U svečanim prilikama nosio se smoking. Oko 1910. pojavili su se sakoi s visokim jednorednim kopčanjem, uskim reverima i uskim, ravnim hlačama, a 1920-ih nogavice na hlačama proširile su se pa je nastao tzv. windsorski stil (sakoi suženi u struku s dvostrukim kopčanjem, četvrtastih linija u ramenima). Nakon II. svjetskog rata u modi su jači uzorci (šire pruge i karo). Na

košuljama su širi ovratnici, a oko vrata široke kravate različitih uzoraka. U 1950-ima ponovno je u modi jednostruko kopčanje, a tada su se pojavila i posebna ljetna odijela, dok je Italija postala jedno od središta muške i visoke mode. U 1970-ima prevladavao je mladenački stil, dulje jakne s prorezima i pojasovima na leđima. Hlače su bile zvonolike, a košulje u različitim bojama. Početkom 1980-ih muška se moda ponovno vratila jednostavnosti. Materijali su ugodniji, a najnovija kretanja ističu ležeran (casual) izgled. [Velki, 2009: 36]

U XX. st. nastali su i mnogi individualni stilovi povezani s različitim supkulturama i glazbom (disco, punk, metal, grunge, techno, hip-hop). Ležerniji, mladenački stil obilježavaju i sve češće traperice (jeans), te mnoga športska odjeća od rastezljivih materijala (lycra). Istodobno se razvija visoka i skupa dizajnerska moda, stilovi se izmjenjuju iz sezone u sezonu, uvijek prezentirajući nove detalje i ostavljajući dovoljno prostora za osobni izbor, a tradicionalno shvaćanje mode uvelike je ustupilo mjesto pomodarstvu.

6. TABUI MODERNOG DRUŠTVA

Tetoviranje očne jabučice, kirurška ugradnja rogova te rascjeppljivanje jezika samo su neki od načina kojima se pojedinci žele uzdići iznad mediokriteta nametnutog društvenim normama. Iako moderna društva dopuštaju sve veće slobode, takve izraze osobnosti prihvaćaju na vrlo tradicionalan način – smatraju ih tabuom.

Društvena zabrana aktivnosti koja se smatra neprimjerenom (iliti tabu) nevjerojatnom se brzinom uvukla u vokabular i kulturu zapadnog svijeta. Otkad je James Cook u 18. stoljeću upoznao Europljane s ovim terminom polinezijskih naroda, značenje i težina tabua ostali su gotovo nepromijenjeni, do te mjere da o mnogim društvenim zabranama više ne razmišljamo kao o tabuima. Među njima su, primjerice, prehrambene zabrane poput izbjegavanja mesa i drugih namirnica pri izboru luksuza vegetarijanske prehrane ili pak košer hrane te zabrana koju katolička crkva stavlja na seksualne odnose prije svetog sakramenta braka. [<http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html>, 27.10.21016.]

Nijedan tabu nije univerzalan, no nekoliko ih se, poput zabrane kanibalizma ili incesta, pojavljuje u većini društava svijeta. Istovremeno je za tabu karakteristično da se u kulturi zadržava dugo nakon što stvarni razlog iza zabrane prestane postojati, a upravo zbog toga znanstvenici smatraju da tabui otkrivaju povijest naroda ondje gdje nedostaje opipljivih dokaza te upućuju i na povezanost drevnih kultura s današnjom. Zanimljivo je da većina današnjih iskazivanja osobnosti mimo društvenih norma zapadnog svijeta povlači svoje korijene iz običaja tradicionalnih kultura. [Babić, 2010: 21]

„Jedan od češćih primjera je tetoviranje, u zapadnom svijetu sve više prihvaćeno u svim svojim ekstremima. Tradicionalno je tetoviranje imalo religijske i magijske funkcije, označavalo je pripadnost određenoj skupini, a kao forma umjetnosti tetovaže su ukrašavale tijelo onog tko ih nosi. Iako se danas uglavnom sreću tetovaže isključivo ukrasne prirode, dublja značenja i nadnaravna svojstva još uvijek se pripisuju nekim ukrasima na tijelu, ali najčešće označavaju pripadnost određenim skupinama. Među zloglasnim primjerima su tetovaže cijelog tijela kakvima se diče Yakuze, članovi japanske mafije ili pak oznake pripadnosti jednoj od brojnih američkih bandi, a dovoljno je i sjetiti se podlaktica naših očeva i djedova s nevjesto istetoviranim 'JNA 1969' i sličnim motivima“.

[\[http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html,](http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html)

27.10.21016.]

Nekada smatrano ukrasom devijantnih skupina, danas je tetoviranje postalo mainstream dozvoljen čak i srednjoškolicima. Upravo nam televizija, u svojoj izvornoj funkciji prozora u svijet, otvara vidike prema stvarima koje su nam donedavno bile nepoznate ili čak zastrašujuće te dostupne svega šačici privilegiranih. Prikazujući dokumentarce o tradicijama raznih plemena diljem svijeta, urbana kultura se putem televizije upoznala s novim oblicima tjelesne umjetnosti, pa se, primjerice, u svijetu tetoviranja izrodio smjer takozvanih tribal tetovaža. No ponekad nam televizija na isti način čini dostupnima običaje koje nismo spremni prihvatiti kao društvenu normu.

[\[http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html,](http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html)

27.10.21016.]

„Pripadnici brojnih tradicionalnih kultura modificiraju svoja tijela kako bi zadovoljili ideal ljepote ili kako bi simbolizirali inicijaciju u određenu grupu ili dobnu skupinu. Dok smo fascinirani ženama Burme koje izdužuju vratove metalnim obručima, zgražamo se ili podsmjehujemo operativnim zahvatima za uljepšavanje i pomlađivanje, pogotovo ako se radi o muškarcima, pa čak i kad ih gledamo u primetime serijama kao što je Pod nož, koja bi prije svega nekoliko godina vjerojatno bila zabranjena. U rastućem trendu uljepšavanja plastičnim operacijama, muškarci sve više zauzimaju mjesto na operativnom stolu, često povećavajući stražnjice te mišiće ruku i nogu posebnim implantatima. Za razliku od silikonskih umetaka kojima žene povećavaju grudi, muški implantati izrađeni su od čvršćeg, gumiranog silikona koji se modelira kako bi glumio tonus mišića. Sve popularniji trend muških implantata obuhvaća sve dijelove tijela, uključujući i testise i penis. Naravno, kao u svemu, i u ovakvom ukrašavanju tijela skloni smo pretjerivanju. Ukoliko smatrate da će vas to učiniti ljepšima i privlačnijima, danas možete ispod kože čela ugraditi teflonske rogove ili pak ukrasiti kralježnicu metalnim šiljcima koji nalikuju na zmajev ili dinosaurov hrbat. Japanci, svjetski prvaci u pretjerivanju, ugrađuju u svoja tijela implantate koje kasnije modeliraju u, primjerice, američke krafne. Kad se tome doda tetoviranje cijelog lica ili pak očne jabučice, društvo odlučuje povući crtu ukusa i prihvaćanja“.

[\[http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html,](http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html)

27.10.21016.]

Određen proces osobne preobrazbe prilikom inicijacije mlađih u svijet odraslih i u našoj je kulturi uobičajen. Vjerojatno ne postoji tinejdžer koji ne želi istaknuti svoju osobnost manjim ili većim buntom u obliku neobičnih odjevnih kreacija, bojanja kose ili tetoviranja. No većina nas je sretna što nije morala proći ceremoniju odrastanja koju prolaze mladići plemena Papue Nove Gvineje. Da bi postali muškarci, koža im se mora transformirati u formu krokodila, a to postižu zarezujući se stotinama puta po tijelu te se mažući posebnom supstancom kako bi se posjekotine inficirale i zacijelile u što veće ožiljke koji podsjećaju na krokodilsku kožu. Pritom je bol tolika da budući muškarci doživljavaju halucinacije te padaju u nesvijest. [Babić, 2010: 24]

„Ponovno prelazeći granice tabua, poneki zapadnjaci si priušte slične načine inicijacije u svijet odraslih ili u određenu skupinu, s razlikom da ih društvo na to ne primorava, nego sami izabiru razne oblike sakaćenja. Ukrašavanje tijela urezivanjem raznih motiva, poznato kao skarificiranje, već je stara fora u svijetu tjelesnih modifikacija. Zaljubljenici u bol i ljepotu ožiljaka sve češće ukrašavaju tijela žigosanjem. Motivi iza paljenja vlastitog mesa su različiti – neki to smatraju jednostavno lijepim, dok drugi na taj način žele pomaknuti vlastite granice duhovne svijesti ili tjelesne izdržljivosti. Bez obzira na motive, društvo teško nalazi ljepotu iza takvog ukrašavanja“. [<http://www.tportal.hr/showtime/tv/40583/Tabui-modernog-drustva.html>], 27.10.21016.]

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

7.1. Definiranje problema

Ukrašavanje tijela kroz povijest imalo je različita značenja, bilo religijska, ritualna ili estetska, neovisno o stupnju civilizacijskog razvoja, kulturi i kontinentu. Ukrašavanje se održalo do danas, a tijekom različitih povijesnih razdoblja bilo je podložno modi i trendovima, jednako kao i odjeća, obuća ili frizura.

Svojevrsni ritual ukrašavanja tijela seže sve do prapovijesti te mnogi povijesni nalazi, iz najranijih razdoblja, svjedoče o tome. Već je u starom Egiptu jako popularno bilo tetoviranje, a jedan od najbizarnijih načina ukrašavanja tijela potječe iz Kine, gdje se, sve do 20. stoljeća primjenjivao jedan od najboljih kozmetičkih sakaćenja na način da se zaveže donji dio noge kako bi se dobilo tzv. lotosovo stopalo. Ovo je najbolji pokazatelj kako ukrašavanje nije značilo samo uljepšavanje, nego i određenu dozu tjelesne boli. Kada je riječ o razlozima ukrašavanja, osim da bi pokazali pripadnost određenoj grupi, tu su i privlačenje suprotnog spola, ukrašavanje kao način izražavanja ili pak podvrgavanje modi. U plemenskim kulturama ukrašavanje tijela ima obredno ili vjersko značenje.

Sve više svjedočimo društveno-kulturološkom fenomenu ukrašavanja tijela tetoviranjem i/ili piercingom, koji se širi suvremenim svijetom poput epidemije. Iako tetoviranje i piercing još uvijek nisu u potpunosti društveno prihvaćeni, osobe koje se na njih odlučuju nerijetko se suočavaju s predrasudama vezanim uz pojmove primitivnosti i/ili društvene nepoćudnosti. Ipak, tetoviranje i piercing postaju dio svakodnevice, na njih se odlučuje sve više osoba, neovisno o spolu, dobi, društvenom statusu, stupnju obrazovanja, imućnosti i sl. Također, sve više roditelja suočava se sa zahtjevima svoje malodobne djece da im dopuste tetoviranje i/ili piercing.

Nakon dugog niza godina, napretkom psihologije, medicine, socijalnih odnosa u društvu, kao i načina izvođenja tetovaža i piercinga pri kojem su također uvjeti izvođenja dovedeni gotovo do savršenstva što se tiče izvedbe slike, ugradnje nakita, označavanja tijela različitim načinima (scaring, branding, implatiranje...) dolazi do sasvim jednog novog poimanja što označavanje tijela jest. Razvojem tehnologije, znanosti i sa svim popratnim pojavama označavanje tijela na neki način ponovo postaje statusni simbol (cijena, način izvođenja...) dostupan svima.

Međutim još uvijek postoje predrasude koje kod nekih osoba izazivaju odbojnost što se tiče ljudi koji nose tetovaže ili ukrase i u čistoj suprotnosti su sa jednim liberalnim pogledom na svijet koji bi trebao biti prisutan i jamčiti ljudima slobodu izbora.

7.2. Razlog odabira teme

Razlog odabira ove teme je percepcija „modernog čovjeka“ o ukrašavanju tijela. Kao što smo naveli u poglavlju Definiranje problema, još uvijek postoje predrasude koje kod nekih osoba izazivaju odbojnost što se tiče ljudi koji nose tetovaže ili ukrase i u čistoj suprotnosti su sa jednim liberalnim pogledom na svijet koji bi trebao biti prisutan i jamčiti ljudima slobodu izbora. Tek u skorašnje vrijeme je psihologija počela mijenjati klasifikaciju ljudi koji su "označeni" iz problematične, neprihvatljive, društveno marginalne u nešto normalno. Interesira me je li situacija u Hrvatskoj promijenjena i je li još vladaju predrasude glede tetovaža na tijelu?

7.3. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati kakve komunikacijske poruke šalju ljudi putem ukrašavanja tijela, tetoviranja te koje je njihovo mjesto u Hrvatskoj kulturi.

7.3.1. Istraživačka pitanja

1. Kakvu reakciju izaziva kod sugovornika komunikacija ukrašavanjem tijela u Hrvatskoj kulturi?
2. Jesu li oblici ukrašavanja tijela danas društveno prihvaćeni u Hrvatskoj kulturi?

7.4. Hipoteze

Hipoteza 1 – Ukrašavanjem tijela, odnosno simboli tetoviranja izazivaju negativnu reakciju u komunikaciji s drugima u Hrvatskom društvu.

Hipoteza 2 - Više se tetoviraju muškarci nego žene u Hrvatskoj.

Hipoteza 3. Više se tetoviraju mlađi ljudi nego stariji u Hrvatskoj.

Hipoteza 4. Razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj su vrlo raznoliki.

Hipoteza 5. Sadržaji tetovaža građana u Hrvatskoj su vrlo raznoliki.

Hipoteza 6. Prema tetoviranju tabua Hrvatski građani imaju negativan stav.

Hipoteza 7. Postoji jak utjecaj zapadne kulture na Hrvatsku u pogledu tetoviranja.

Hipoteza 8. Potreba građana Hrvatske za tetoviranjem je u porastu.

7.5. Vrsta istraživanja, izvori i metoda prikupljanja podataka

Za teorijsko određenje autor se koristio sekundarnim izvorima informacija, odnosno relevantnom literaturom.

U najširem smislu, analiza sadržaja je postupak proučavanja i raščlanjivanja verbalne ili neverbalne građe kojim se nastoje uočiti njezine osobine i poruke. Budući da analiza sadržaja pripada u skupinu desk-metoda, njezine glavne metodologijske značajke slične su općim karakteristikama te skupine metoda. Kao što govori već i sam naziv, desk-istraživanja, pa tako i analiza sadržaja, provode se "za stolom", a ne u stvarnom životnom okruženju u kojemu se neka pojava događa, kao što je to slučaj s istraživanjima koja se temelje na primjeni field-metoda. U postupcima desk-istraživanja već prije zabilježeni podaci se analiziraju i sistematiziraju prema kriterijima koje postavlja istraživač i koji su u skladu s ciljevima i svrhom istraživanja. Budući da se desk-istraživanja sastoje u analizi već postojećih, najčešće objavljenih podataka, prikupljenih s nekom drugom svrhom, takvi podaci se ponekad nazivaju i sekundarnim podacima, a desk-istraživanja sekundarnim analizama. No za razliku od ostalih desk-metoda (osobito analize statističkih podataka), rezultat analize sadržaja mogu biti sekundarni ali i izvorni odnosno primarni podaci o pojavi koju istražujemo. Na primjer, ako analizom sadržaja želimo istražiti karakteristike nekog masovnog medija u određenom razdoblju rezultat su izvorni podaci, kao i u slučaju ankete ili neke druge field-metode, iako istraživanje provodimo „za stolom“, analizirajući pisanu ili već snimljenu vizualnu građu. Za razliku od toga, želimo li analizom dnevnoga tiska istražiti dominantne društvene probleme u posljednjih nekoliko godina, dobiveni će rezultati imati značajke sekundarnih podataka jer će se temeljiti na izboru i prikazu društvenih problema u analiziranim novinama, a ne na izravnom uvidu u stvarno društveno stanje. Kao i ostale desk-metode i analiza sadržaja može biti samostalno istraživanje, ali se može koristiti i u orijentacijskoj fazi

te kao dopuna anketi ili nekim drugim field-metodama. U ovom radu koristili smo se kvalitativnom analizom sadržaja. Kvalitativna ili ne-frekvencijska analiza podrazumijeva više ili manje subjektivno vrednovanje proučavanog sadržaja, a budući da analitički postupak nije čvršće definiran jasnim metodološkim kriterijima, obično se i ne smatra „pravom“ znanstvenom metodom. U primjeni kvalitativne analize za izvođenje zaključaka nije bitna učestalost ili intenzitet određenih svojstava, već samo postojanje ili nepostojanje određene pojave ili svojstva.

U svrhu provođenja istraživanja sastavljen je upitnik koji je poslan putem Google dox alata preko društvenih mreža i elektroničkom poštom. Uzorak je prigodan, a upitnik je ispunilo 105 ispitanika. Period trajanja ankete bio je siječanj 2017. godine.

8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

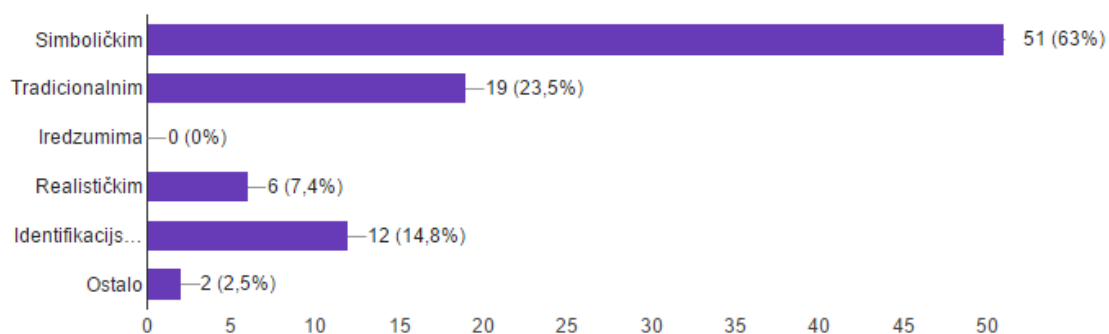
Za potrebe istraživanja primijenjen je upitnik o navikama tetoviranja u hrvatskoj kulturi. Upitnik je ispunilo 105 građana Republike Hrvatske. Uzorak je bio prigodan, postavljen on line putem Google dox alata. U svega nekoliko dana upitnik je ispunilo 105 osoba, što pokazuje izvjestan interes građana Hrvatske koji prate društvene mreže i događanja na njima.

Slijedi pregled dobivenih rezultata po pitanjima iz upitnika.

Kojem tipu tetovaža najčešće pripadaju tetovaže građana u Hrvatskoj?

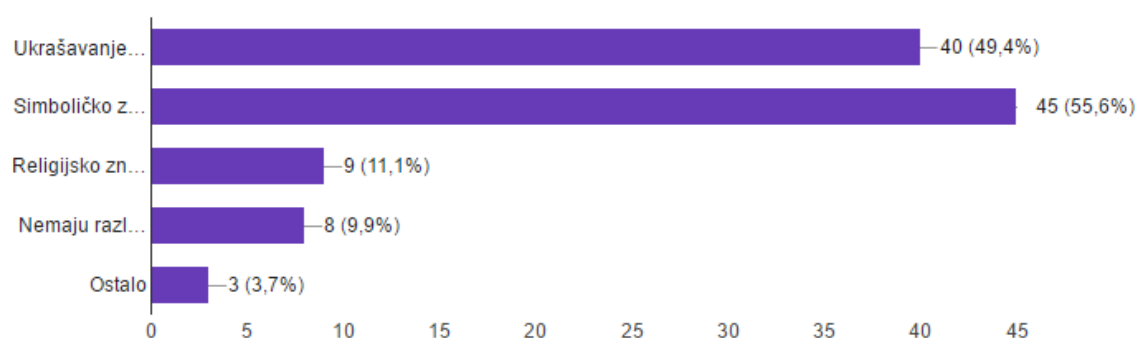
(81 odgovor)

Grafikon 1. Kojem tipu tetovaža najčešće pripadaju tetovaže građana u Hrvatskoj

Prema rezultatima istraživanja, najveći broj ispitanika (63%) smatra da tetovaže građana u Hrvatskoj pripadaju simboličkim tetovažama, dok ih najmanji broj (2,5%) smatra da su to ostale tetovaže.

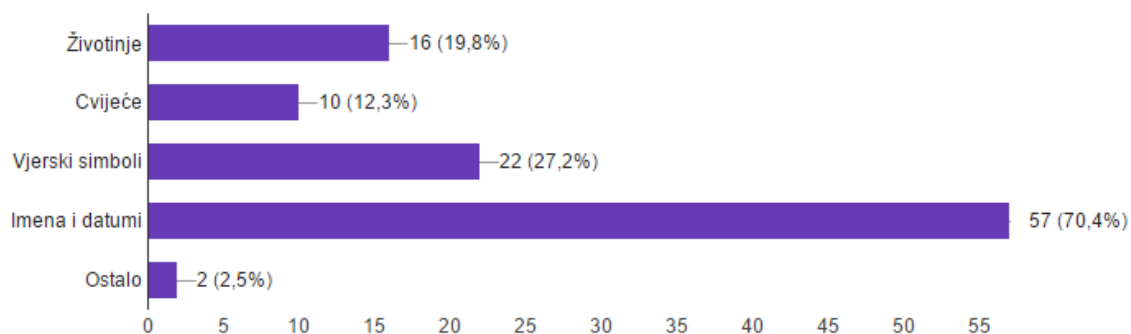
Koji je najčešći razlog ljudi za tetoviranjem? (81 odgovor)

Grafikon 2. Koji je najčešći razlog ljudi za tetoviranjem

Rezultati istraživanja pokazuju kako najveći broj ispitanika (55,6%) smatra kako se ljudi najčešće tetoviraju iz simboličkih razloga, dok ih najmanje (9,9%) smatra da se ljudi tetoviraju bez ikakvog razloga.

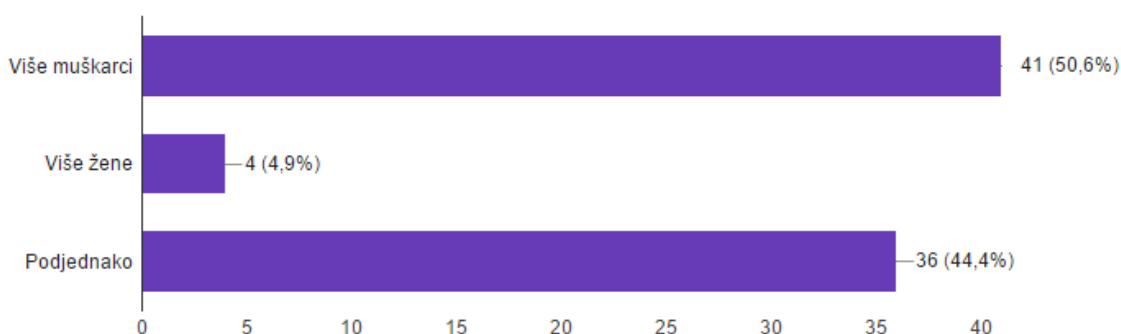
Koji simboli se najčešće tetoviraju? (81 odgovor)

Grafikon 3. Koji simboli se najčešće tetoviraju

Da se imena i datumi najčešće tetoviraju, smatra čak 70,4% ispitanika. Njih 12,3% smatra da se najčešće tetovira cvijeće.

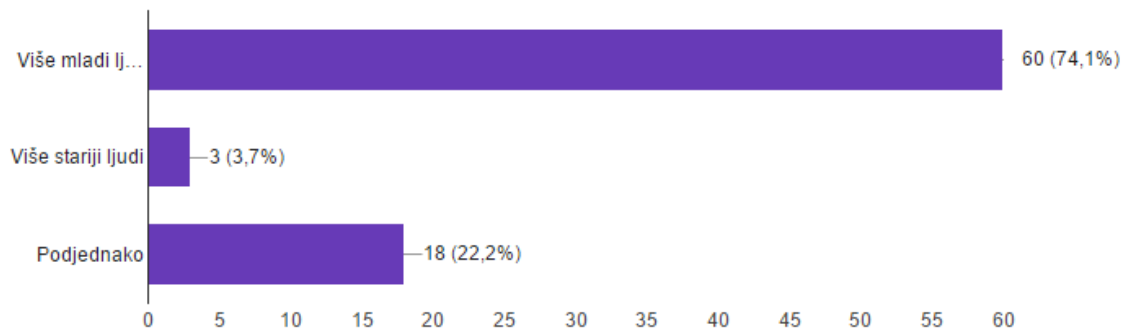
Tko se više tetovira po Vašem mišljenju? (81 odgovor)

Grafikon 4. Tko se više tetovira po Vašem mišljenju

Najveći broj ispitanika (50,6%) smatra kako se više tetoviraju muškarci, dok ih samo 4,9% smatra da se više tetoviraju žene. 36 ispitanika (44,4%) smatra da se muškarci i žene tetoviraju podjednako.

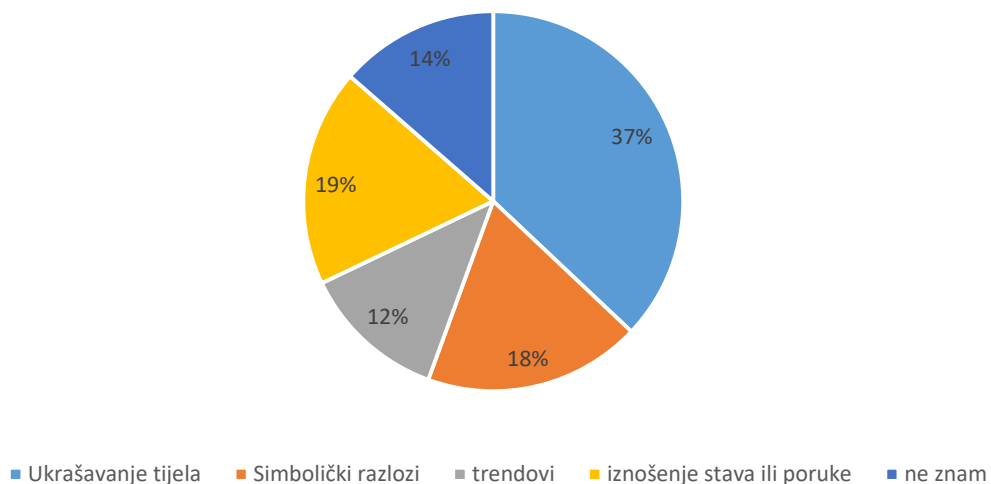
Tetoviraju li se više mlade osobe (do 30 godina) ili starije? (81 odgovor)

Grafikon 5. Tetoviraju li se više mlade osobe ili starije

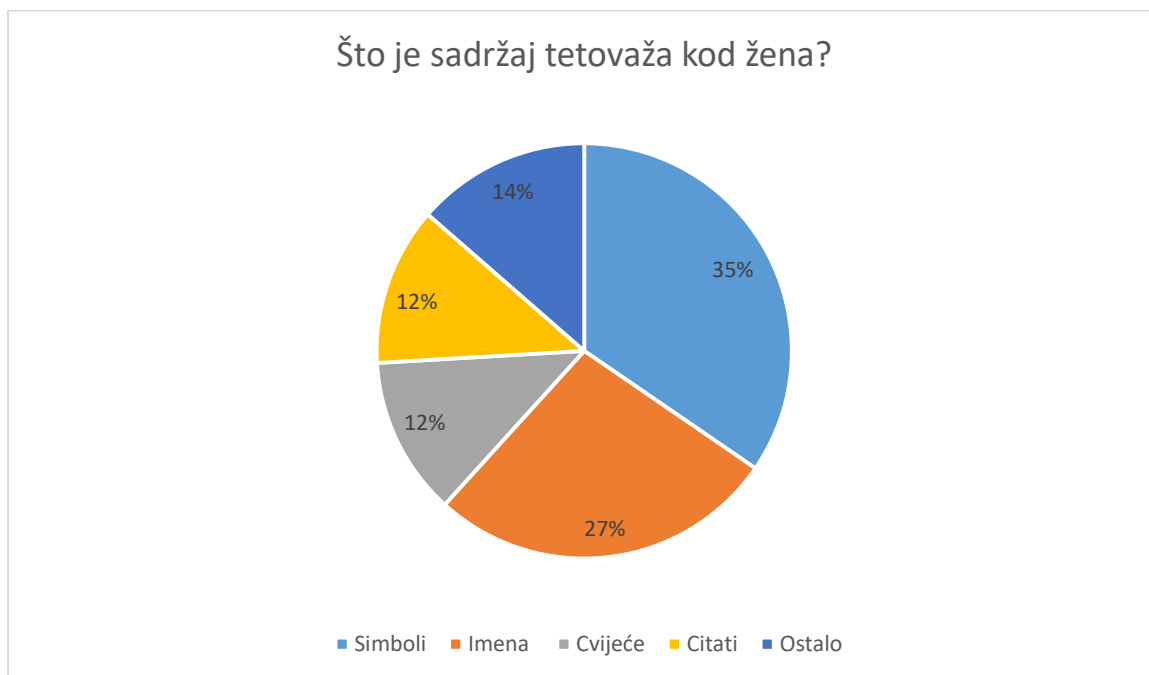
Prema rezultatima ispitivanja, većina ispitanika (74,1%) smatra da se više tetoviraju mladi ljudi, a njih 3,7% smatra da su to stariji ljudi.

Koji su najčešći razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj po Vašem mišljenju?

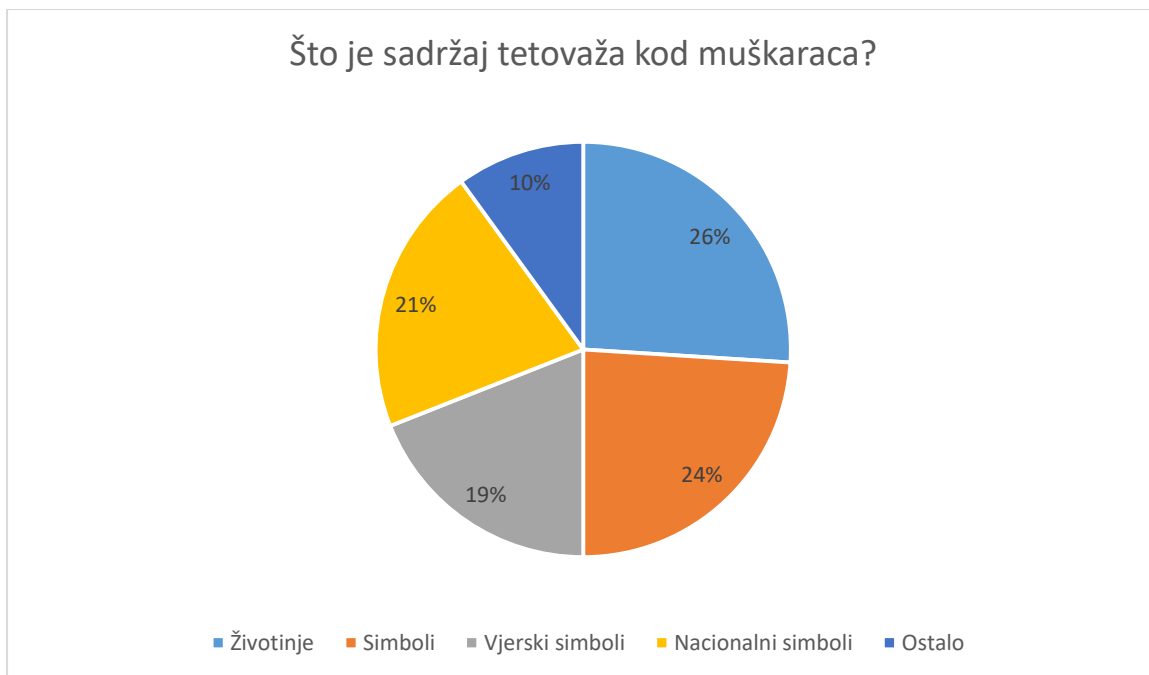
Grafikon 6. Koji su najčešći razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj po Vašem mišljenju

Istraživanje je pokazalo kako najveći broj ispitanika (37%) smatra kako su najčešći razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj ukrašavanje tijela, a najmanji broj ih misli da su to trendovi (12%).

Grafikon 7. Što je sadržaj tetovaža kod žena

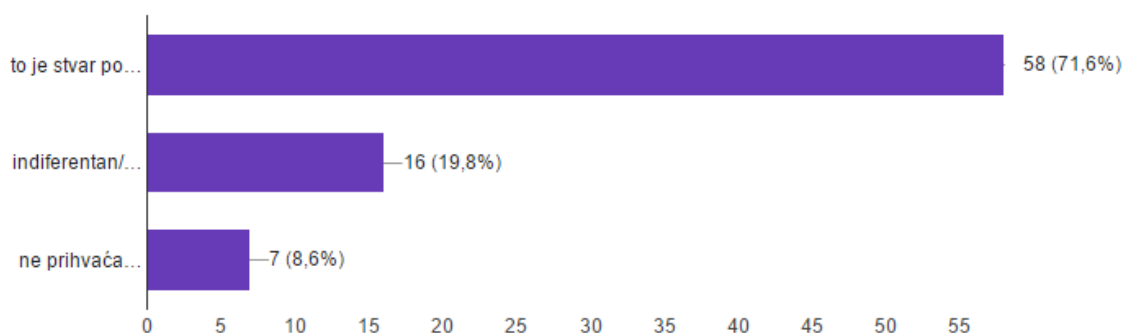
Najveći broj ispitanika smatra kako su najčešći sadržaj tetovaža kod žena simboli (35%), a najmanje ispitanika smatra da su to cvijeće i citati (12%).

Grafikon 8. Što je sadržaj tetovaža kod muškaraca

Najveći broj ispitanika smatra kako je najčešći sadržaj tetovaža kod muškaraca životinjski likovi (26%), a najmanje ih smatra da su to vjerski simboli (19%) i ostali sadržaji (10%).

Kakav je Vaš stav prema ukrašavanju tijela "tabuima"? (81 odgovor)

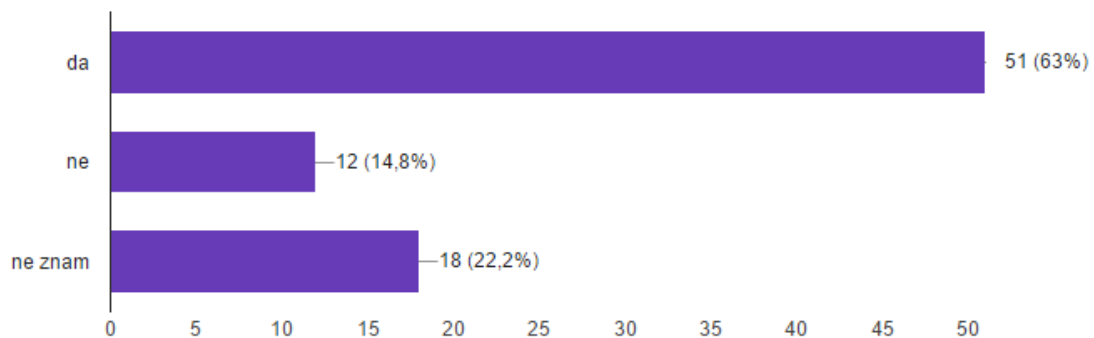

Grafikon 9. Kakav je vaš stav prema ukrašavanju tijela tabuima

Najveći broj ispitanika smatra da je ukrašavanje tijela stav pojedinaca i ne smetaju im tabui (71,6%), dok ih najmanji broj kaže kako ne prihvaćaju ukrašavanje tijela tabuima (8,6%).

Zamjećujete li utjecaj zapadne kulture u pogledu tetoviranja na hrvatsko društvo?

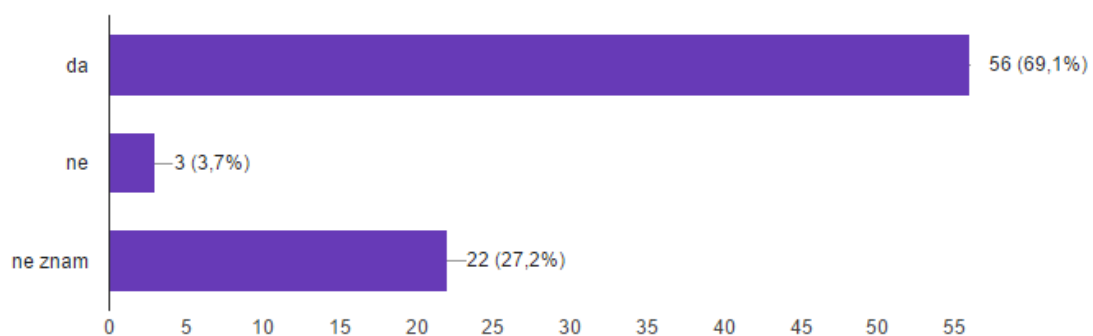
(81 odgovor)

Grafikon 10. Zamjećujete li utjecaj zapadne kulture u pogledu tetoviranja na hrvatsko društvo

Najveći broj ispitanika odgovorio je kako zamjećuju utjecaj zapadne kulture u pogledu tetoviranja na hrvatsko društvo (63%), dok ih najmanji broj smatra kako ne zamjećuju utjecaj (14,8%).

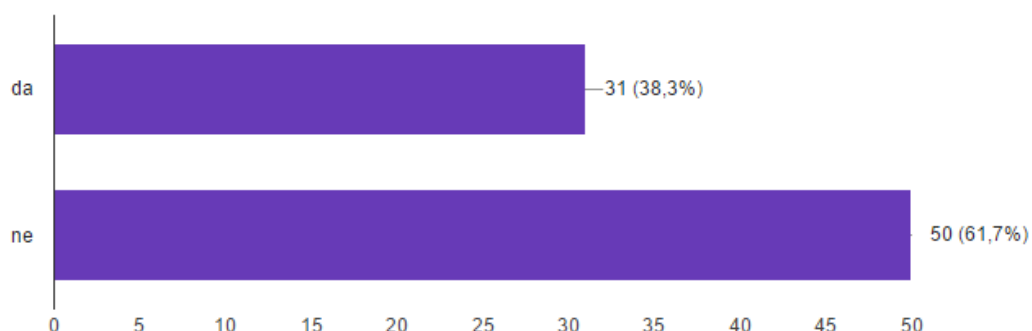
Je li potreba za tetoviranjem u Hrvatskoj u porastu? (81 odgovor)

Grafikon 11. Je li potreba za tetoviranjem u Hrvatskoj u porastu

Prema rezultatima istraživanja, najveći broj ispitanika smatra da je potreba za tetoviranjem u Hrvatskoj u porastu (69,1%), dok ih najmanji broj smatra kako nije (3,7%).

Imate li Vi neku tetovažu na svom tijelu? (81 odgovor)

Grafikon 12. imate li vi neku tetovažu na svom tijelu

Prema rezultatima istraživanja, 50 ispitanika ima tetovažu na svom tijelu (61,7%), dok ih 31 nema (38,3%).

8.1. Analiza rezultata istraživanja prema postavljenim hipotezama

Hipoteza 1 – Ukrašavanjem tijela, odnosno simboli tetoviranja ne izazivaju negativnu reakciju u komunikaciji s drugima u Hrvatskom društvu. Najveći broj ispitanika smatra da je ukrašavanje tijela stav pojedinaca i ne smetaju ukrašavanje tijela (71,6%), dok ih najmanji broj kaže kako ne prihvaćaju ukrašavanje tijela (8,6%). Prema rezultatima provedenog istraživanja, prva postavljena hipoteza nije potvrđena.

Hipoteza 2 - Više se tetoviraju muškarci nego žene u Hrvatskoj. Prema provedenog istraživanju, najveći broj ispitanika (50,6%) smatra kako se više tetoviraju muškarci, dok ih samo 4,9% smatra da se više tetoviraju žene. 36 ispitanika (44,4%) smatra da se muškarci i žene tetoviraju podjednako. S obzirom na rezultate, može se reći da je druga postavljena hipoteza potvrđena.

Hipoteza 3 - Više se tetoviraju mlađi ljudi nego stariji u Hrvatskoj. Prema rezultatima istraživanja, većina ispitanika (74,1%) smatra da se više tetoviraju mladi ljudi, a njih 3,7% smatra da su to stariji ljudi. Treća postavljena hipoteza je potvrđena.

Hipoteza 4 - Razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj su vrlo raznoliki. Istraživanje je pokazalo kako najveći broj ispitanika (37%) smatra kako su najčešći razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj ukrašavanje tijela, a najmanji broj misli da su to trendovi (12%). Ostali ispitanici smatraju da su ostali razlozi simboličke prirode (26%), vjerski razlozi (12%), potreba za iznošenjem stavova ili slanjem poruka (13%). S obzirom na odgovore, četvrta hipoteza je potvrđena.

Hipoteza 5 - Sadržaji tetovaža građana u Hrvatskoj su vrlo raznoliki. Prema rezultatima ispitivanja, postoje raznoliki sadržaji tetoviranja u Hrvatskoj: simboli, cvijeće, životinje, inicijali, citati, imena i datumi, vjerski i nacionalni simboli i još mnogi. Ovi rezultati potvrđuju petu hipotezu.

Hipoteza 6 - Prema tetoviranju tabua Hrvatski građani imaju negativan stav. Najveći broj ispitanika smatra da je ukrašavanje tijela stav pojedinaca i ne smetaju im tabui (71,6%), dok ih najmanji broj kaže kako ne prihvaćaju ukrašavanje tijela tabuima (8,6%). Prema rezultatima istraživanja, može se reći kako je šesta hipoteza opovrgnuta. Hrvatski građani nemaju negativan stav prema tetoviranju tabua.

Hipoteza 7 - Postoji jak utjecaj zapadne kulture na Hrvatsku u pogledu tetoviranja. Prema provedenom sekundarnom istraživanju, može se reći kako se na Hrvatsku gleda kao zemlju zapadne kulture u pogledu tetoviranja i najnovijih trendova u ukrašavanju tijela. Također, prema rezultatima istraživanja, najveći broj ispitanika odgovorio je kako zamjećuju utjecaj zapadne kulture u pogledu tetoviranja na hrvatsko društvo (63%), dok ih najmanji broj smatra kako ne zamjećuju utjecaj (14,8%). Ovi rezultati potvrđuju sedmu hipotezu.

Hipoteza 8 - Potreba građana Hrvatske za tetoviranjem je u porastu. Prema rezultatima istraživanja, najveći broj ispitanika smatra da je potreba za tetoviranjem u Hrvatskoj u porastu (69,1%), dok ih najmanji broj smatra kako nije (3,7%). Ovi rezultati potvrđuju zadnju postavljenu hipotezu. Potreba građana Hrvatske za tetoviranjem je u porastu.

9. ZAKLJUČAK

Povijest ukrašavanja tijela je iznimno zanimljiva i dramatična. Ljudi su svoja tijela tetovažama ukrašavali tisućama godina, a to ukrašavanje nosilo je specifične kulturne i društvene važnosti. Tijekom vremena, značenje i važnost tetoviranja su se mijenjali i razlikovali. Mnogi zapisi o ljudskoj povijesti pokazuju da su tetovaže služile, u različitim kulturama, kao obredi prijelaza duše u zagrobni život, kao biljezi društvenog/političkog statusa i položaja, simboli religijske i duhovne odanosti, kao oznake hrabrosti, seksualne požude i simboli plodnosti, kao ljubavni zavjeti, kazne, amuleti i talismani, zaštitni i terapijski simboli, te kao oznake izgnanika i osuđenika.

Ukrašavanje tijela kroz povijest imalo je različita značenja, bilo religijska, ritualna ili estetska, neovisno o stupnju civilizacijskog razvoja, kulturi i kontinentu. Ukrašavanje se održalo do danas, a tijekom različitih povijesnih razdoblja bilo je podložno modi i trendovima, jednako kao i odjeća, obuća ili frizura.

Bušenje i nakit u nosu, usnama, ušima (danas/ piercing) i među plemenima je rađeno s istim ciljem kićenja. Iako se na prvi pogled čini kako se jako razlikujemo od svojih predaka i ljudi koji žive po plemenskim običajima, ovi primjeri nam pokazuju suprotno. Djevojke u zapadnoj kulturi se još uvijek šminkaju iz istih razloga kao što i žene u plemenima oslikavaju svoje tijelo: želimo biti ljepše, osjećati se ugodnije i biti privlačnije.

Moderno i tradicionalno ukrašavanje tijela danas doživljavaju nezapamćen procvat u zapadnoj kulturi kojem se ne vidi kraj u skoroj budućnosti.

Istraživanje koje je provedeno za potrebe ovog diplomskog rada pokazuje da se tetoviraju najviše mladi ljudi do 30 godina starosti, da Hrvati nemaju negativan stav niti prema tetoviranju niti prema tabuima. Da se tetoviranje smatra ukrašavanjem tijela i prema simbolima koji se tetoviraju komunikacija je simbolička. Simboli su raznovrsni; od simbola prirode, izreka, imena, datuma pa sve do vjerskih simbola.

Većina ispitanika smatra da će se trend ukrašavanja tijela tetoviranje u Hrvatskoj nastaviti kao utjecaj kulture zapada koji osvaja i širi se diljem Europe i svijeta.

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, NIKOLINA DADIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KOMUNIKACIJSKI ASPEKT UKRAJINSKOG TIJELA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

Nikolina Dadić

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, NIKOLINA DADIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KOMUNIKACIJSKI ASPEKT UKRAJINSKOG TIJELA U ZAPADU (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

Nikolina Dadić

(vlastoručni potpis)

LITERATURA

- [1] Jurković, Petar, Luković, Fran, Pribičević, Đurđa, Ravlić, Slavica - Poslovni rječnik, Zagreb, Masmedia, 1995.
- [2] Borovac, Ivanka – Velika enciklopedija – čovjek, Zagreb, Mozaik knjiga, 2007.
- [3] Čorkalo Biruški, Dinka - Primjenjena psihologija: pitanja i odgovori, Zagreb, Školska knjiga, 2009.
- [4] Hall, Judith A., Knapp Mark, A. - Neverbalna komunikacija u ljudskoj interakciji, Zagreb, Naklada Slap, 2010.
- [5] Karavanić, Ivor – Prapočetci religije – Simbolika i duhovnost u povijesti, Zagreb, Školska knjiga, 2012.
- [6] Knežević, Ana N. - A što s maslinom, Zagreb, Mozaik knjiga, 2003.
- [7] Rouse, Michael J.; Rouse, Sandra - Poslovne komunikacije, Zagreb, Masmedia, 2005.
- [8] Tomić, Zoran – Odnosi s javnošću – teorija i praksa, Zagreb, Synopsis, 2008.
- [9] Martinec, Renata – Doživljaj slike tijela u kulturno-povijesnom i umjetničkom kontekstu, preuzeto sa: hrcak.srce.hr/125056, 15.10.2016., 11:32
- [10] Babić, Marko - Pokažite se u najboljem svjetlu, preuzeto sa: <http://svijetosiguranja.hr/hr/clanak/2010/12/pokazite-se-u-najboljem-svjetlu,166,5171.html>, 15.10.2016., 12:21
- [11] Mumel, Davor, Povezanost osobnog imidža i imidža odjeće, preuzeto sa: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=36032, 22.10.2016., 19:02
- [12] Velki, Tibor, Neverbalna komunikacija, preuzeto sa: http://www.etfos.hr/upload/OBAVIJESTI/obavijesti_prediplomski/17423neverbalna_komunikacija_predavanje.pdf, 22.10.19:34
- [13] Simboli i tetovaže, preuzeto sa:[<http://pixelizam.com/simboli-koji-pricaju-zivotnu-pricu-tetovaze-u-ruskim-zatvorima-i-njihovo-znacenje/>], 22.10.2016, 20:08

[14] Simbolika tetovaža, preuzeto sa: <http://www.24sata.hr/lifestyle/simbolika-tetovaza-zmaj-znaci-moc-a-vrag-zelju-za-seksom-27528>, 18.10.2016., 11:40

[15] Prozor u svijet, preuzeto sa: URL: <http://www.libela.org/prozor-u-svijet/3797-od-stigmatizacije-i-subverzivnosti-do-osnazivanja-i-modnoga-trenda/>, 25.10.2016., 20:34

[16] Ukrašavanje tijela diljem svijeta, preuzeto sa: URL: <http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/ukrasavanje-tijela-diljem-svijeta-skarifikacija-sakacenje-tetoviranje>, 25.10.2016., 20:55

POPIS SLIKA

Slika 1. Ukrašavanje tijela.....	15
Slika 2. Sakaćenje.....	16
Slika 3. Oblici ukrašavanja tijela.....	17
Slika 4. Ukrašavanje lica.....	22
Slika 5. Simbol Sunca.....	24
Slika 6. Simbol vjere.....	25
Slika 7. Budistički kotač.....	25
Slika 8. Darmin kotač.....	26
Slika 9. Tetovaže na ženama.....	36
Slika 10. Britanska tattooartistica.....	38
Slika 11. Tetovaže.....	40
Slika 12. Nakit.....	44
Slika 13. Egipatski običaji.....	45
Slika 14. Oblačenje kroz povijest.....	46
Slika 15. Odjeća plemena.....	48

PRILOZI

Upitnik „Navike tetoviranja u hrvatskoj kulturi“

Poštovani,

Pred Vama se nalazi upitnik o tetovažama tijela kao komunikacijskim porukama. Kako Vi doživljavate tetoviranje tijela, kakvo mu značenje pridajete, te kako gledate na tetovaže kod drugih ljudi? Što za Vas znače tetovaže u komunikacijskom smislu, koje poruke drugima šalju pojedinci koji posjeduju tetovaže?

Upitnik je anoniman, a rezultati će se koristiti za potrebu izrade diplomakog rada na Sveučilištu Sjever u Varaždinu.

Unaprijed zahvaljujemo na suradnji!

1. Kojem tipu tetovaža najčešće pripadaju tetovaže građana u Hrvatskoj?

- a) Simboličkim
- b) Tradicionalnim (domoljubnim)
- c) Iredzumima
- d) Realističkim
- e) Identifikacijskim
- f) Nešto drugo: _____

2. Koji je najčešći razlog ljudi za tetoviranjem?

- a) Ukrašavanje tijela
- b) Simboličko značenje
- c) Religijsko značenje
- d) Nemaju razloga
- e) Nešto drugo: _____

3. Koji simboli se najčešće tetoviraju:

- a) Životinje
- b) Cvijeće
- c) Vjerski simboli
- d) Imena i datumi
- e) Nešto drugo: _____

4. Tko se više tetovira po Vašem mišljenju?

- a) više muškarci
- b) više žene
- c) podjednako

5. Tetoviraju li se više mlade osobe (do 30 godina) ili starije?

- a) više mladi ljudi
- b) više stariji ljudi
- c) podjednako

6. Koji su najčešći razlozi tetoviranja građana u Hrvatskoj po Vašem mišljenju?

7. Što je sadržaj tetovaža kod žena?

8. Što je sadržaj tetovaža kod muškaraca?

9. Kakav je Vaš stav prema ukrašavanju tijela „tabuima“?

- a) to je stvar pojedinca i poštujem ga
- b) indiferentan/na sam
- c) ne prihvaćam takve ukrase tijela, to treba zabraniti

10. Zamjećujete li utjecaj zapadne kulture u pogledu tetoviranja na Hrvatsko društvo?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

11. Je li potreba za tetoviranjem u Hrvatskoj u porastu?

- d) da
- e) ne
- f) ne znam

12. Imate li Vi neku tetovažu na svom tijelu?

- a) DA
- b) NE